

ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ «Κ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ»

«Του ανταποκριτού μας»

Με κάθε επισημότητα και σε απaráμιλλη πνευματική ατμόσφαιρα η Ριζαρείος Σχολή, οι Κουκουλιώτες και όλο το Ζαγόρι καθώς και τα πνευματικά Γιάννινα, τίμησαν την Κυριακή 12 Αυγούστου στο Κουκούλι τον αλησμόνητο Ζαγορίσιο δάσκαλο, λαογράφο και ιστοριοδίφη Κώστα Λαζαρίδη. Όσοι παραβρέθηκαν στις σχετικές εκδηλώσεις θα θυμούνται για όλη τους τη ζωή αυτή την ημέρα.

Στη μεγάλη συγκέντρωση που έγινε στο μεσοχώρι του Κουκουλίου, με υποδειγματική οργάνωση και τάξη, υποδέχθηκαν τους προσκεκλημένους με θερμές προσελαλιές, ο Προϊστάμενος των Υπηρεσιών της Ριζαρείου κ. Κ. Πανταζής και οι Πρόεδροι της Κοινότητας Κουκουλίου και του Πολιτιστικού Συλλόγου Κουκουλίου κ. Π. Τάγκας και Ι. Ζήγος.

Στη συνέχεια μίλησε με πολλή γλαφυρότητα και με άγνωστες στους πολλούς λεπτομέρειες για τη ζωή και το έργο του Κ. Λαζαρίδη ο Ζαγορίσιος εκπαιδευτικός κ. Βύρων Βαρζώκας. Την ομιλία συνόδευσε προβολή ντοκυμανταίρ της ΕΤ2 στο οποίο εμφανιζόταν σε παλιότερη συνέντευξή του ο Λαζαρίδης, ενώ αργότερα συγκίνησε το κοινό με την απαγγελία του ωραίου ποιήματός του ο Κουκουλιώτης Νίκος Κοντοδήμος.

Αμέσως μετά ο Πρόεδρος του Δ.Σ. της Ριζαρείου κ. Άγγελος Κίτσος με πολλή παραστατικότητα και ενθουσιασμό ανέπτυξε το ιστορικό για την δημιουργία από τη Ριζαρείο του Πνευματικού Κέντρου «Κ. Λαζαρίδης» και τις απώτερες επιδιώξεις του.

Σύμφωνα μ' αυτές προσδοκάται σύντομα το Λαζαρίδειο να αποτελέσει κατά σειρά α) Κέντρο ιστορικών, λαογραφικών, βοτανολογικών και τουριστικών πληροφοριών για το Ζαγόρι β) μοναδικό αρχείο ντοκουμέντων και χειμνίων του Ζαγορίου και γ)

τον πυρήνα του ζωντανού ενδιαφέροντος για την μελέτη, αξιοποίηση και προβολή της ιστορίας, της λαογραφίας και του εν γένει πολιτισμού του Ζαγορίου.

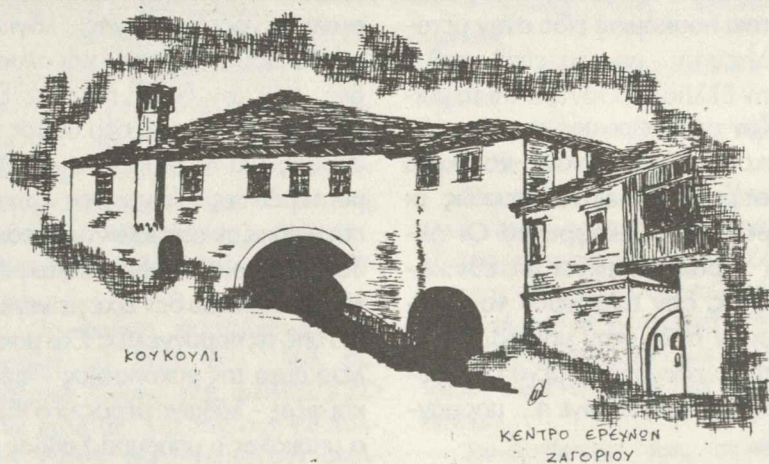
Τα παραπάνω θα επιτευχθούν με ειδικά μέσα και με προγράμματα και δραστηριότητες τις οποίες θα αναλάβει η Συντονιστική Επιτροπή του Πνευματικού Κέντρου την οποία σύστησε η Ριζαρείος και η οποία αποτελείται από την Ελευθερία Νικο-

ανακοινωθούν από την ως άνω Συντονιστική Επιτροπή. Επίσης ανέφερε στη συγκέντρωση διάφορες προσφορές προς το Κέντρο Κιταπιών και άλλων ντοκουμέντων από Ζαγορίσιους των Αθηνών, η σπουδαιότερη των οποίων είναι των οικογενειών Γεωργίου και Δημητρίου Σάρρου, απογόνων του μεγάλου Ελληνιστή Δημητρίου Σάρρου.

Οι εκδηλώσεις στην πλατεία του Κουκουλίου συνεχίστηκαν με

ντρου «Κ. Λαζαρίδης» όπου χοροστατούντος του Σεβασμιωτάτου κ. Θεοκλήτου Σετάκη έγινε ο αγιασμός και τα εγκαίνια από τον Πρόεδρο της ΡΕΣ και τους Ηπειρώτες Συμβούλους της. Αφού το κοινό θαύμασε το συλλεκτικό έργο του Λαζαρίδη στο Πνευματικό Κέντρο με την απλή και πολύ ωραία εσωτερική διακόσμηση, επέστρεψε στο μεσοχώρι του Κουκουλίου, όπου οι ντόπιες νοικοκυρές, πιστές στο παλιό Ζαγορίσιο πνεύμα της φιλοξενίας είχαν ετοιμάσει πλούσιες και εύγεστες λιχουδιές για τις εκατοντάδες ξένων.

Εκτός από τον Σεβασμιώτατο και τον Σχολάρχη της Ριζαρείου, ανάμεσα στους επισήμους διακρίναμε τους βουλευτές κ. Θ. Γεωργιάδη, Ελευθ. Γκλίναβο και Κ. Ρήγα, τον Πρύτανη του Ε.Μ.Π. και μέλος του Δ.Σ. της ΡΕΣ κ. Γ. Νουτσόπουλο, τους Διοικητικούς επίσης Συμβούλους της ΡΕΣ κ. Σταύρο Ιωαννίδη και Αθαν. Λιούμα, τον Αρεοπαγίτη κ. Β. Λαμπρίδη, τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Π. Βοκοτόπουλο, την Έφορο Κλασικών Αρχαιοτήτων Β. Ελλάδος κ. Ιουλία Κουλεϊμάνη, την Πρόεδρο του Δημοτικού Συμβουλίου Ιωαννίνων κ. Λωρέττα Ράτσικα, τον Πρόεδρο της Ε.Η.Μ. κ. Κ. Λαζαρίδη, τον Επ. Πρόεδρο της Παινηπειρωτικής κ. Λευτέρη Μαντζικά, τον υπεύθυνο του Καλλιτεχνικού Τμήματός της κ. Μηνά Στράτη, τον Πρόεδρο του ΚΕΖ κ. Β. Τζιόβα, τον Καλλιτεχνικό Διευτή του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Γουλανδρή κ. Πέτρο Ζαμπέλη, τον σκηνοθέτη κ. Θανάση Νέτα, εκπροσώπους της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών, του Ηπειρωτικού τύπου, τον Πρόεδρο της Ενώσεως Ζαγορίστων κ. Βλαδίκα κ.ά. Σημαντική και συγκινητική ήταν επίσης η

λαϊδου, τακτική Καθηγήτρια της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων Γιώργο Παπαγεωργίου, Επίκουρο Καθηγητή της Ιστορίας στο ίδιο Πανεπιστήμιο, Κώστα Οικονόμου, Λέκτορα επίσης στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ευριπίδη Μακρή, εκπαιδευτικό, Γρηγόρη Κόκκορο, δικηγόρο, Σάββα Θεοδώρου, εκπαιδευτικό, Αθανάσιο Βάντζιο, τ. Δ/ντή Ε.Τ.Ε., Βάσω Κατσαδήμα, Υπεύθυνο Δημοσίων Σχέσεων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Βύρωνα Βαρζώκα εκπαιδευτικό και Αχιλλέα Λένη επίσης εκπαιδευτικό.

Στη συνέχεια ο Πρόεδρος της Ριζαρείου κ. Α. Κίτσος εξήγγειλε την προκήρυξη δύο μεγάλων χρηματικών βραβείων μέσα στα πλαίσια λειτουργίας του Πνευματικού Κέντρου «Κ. Λαζαρίδης» των οποίων οι λεπτομέρειες θα

μία θαυμάσια, πολύ πηγαία και εκτός προγράμματος αφήγηση από τον γνωστό ερευνητή και ιστορικό κ. Λεάνδρο Βρανούση, Δ/ντή του Μεσαιωνικού Αρχείου της Ακαδημίας Αθηνών και μέλος του Δ.Σ. της Ριζαρείου κάποιων περιστατικών από τη ζωή του Κώστα Λαζαρίδη. Ενώ αμέσως μετά, προβλήθηκε το Βο μέρος της ταινίας «Υστερόγραφο από το Ζαγόρι», συμπαραγωγής της Ριζαρείου και της ΕΤ1 για να κλείσει την τελετή ο εφετείνος Πρόεδρος της Συντονιστικής Επιτροπής του Λαζαριδείου Πνευματικού Κέντρου κ. Ευριπίδης Μακρής με ευχαριστίες προς τους πολυπληθείς προσκεκλημένους.

Αμέσως μετά όλοι οι συγκεντρωθέντες κατευθύνθηκαν στο οίκημα του Πνευματικού Κέν-

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠ' ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Γράφει ο Τόλης Σακελλαρίου

Αίγυπτος, Αμερική και προ πάντων η Ρουμανία, ήταν για τους Ζαγορίσιους ο πόλος έλξης των ταξιδιών. Απ' εκεί έρχονταν το χρήμα και γίνονταν τα εντυπωσιακά σπία του Ζαγορίου, που τα περισσότερα τα λαμβάνισαν τα χέρια των ναζί κατακτητών. Η Μανασσή, το διπλανό χωριό από το δικό μας, θυμάμαι είχε τέτοια αρκοντόσπιτα. Σφίγγεται η καρδιά μου όταν περνά καμιά φορά από εκεί, και βλέπω τα τοίχια τους να χάσκουν σαν φαντάσματα! Στην Αμερική λοιπόν από αυτό το χωριό πήγαινε και ερχόνταν ο μακαρίτης κοντοχωριανός μας Πάργος Βακόλας. Φιλότιμος όπως όλοι οι Μανασσιώτες και κουβαρντάς στο

Συνέχεια από την 1η σελίδα

ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ «Κ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ»

παρουσία Ζαγορίσιων εκπροσώπων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από το Πάπιγκο μέχρι το Γρεβενή και από το Διπόταμο μέχρι τη Βωβούσα και τις Νεγάδες.

Επ' ευκαιρία των εγκαινίων του Πνευματικού Κέντρου «Κ. Λαζαρίδης», το οποίο από σήμερα παραδίδεται εις το κοινό που μπορεί να το επισκέπτεται ελεύθερα, η Ριζάρειος κυκλοφόρησε ωραιότατο έγχρωμο έντυπο με χρήσιμες πληροφορίες γύρω από το έργο της στα Ζαγοροχώρια και στο Λαζαρίδιο Πνευματικό Κέντρο.

ΟΙ ΩΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ «Κ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ»

Ανακοινώνεται ότι το Πνευματικό Κέντρο «Κ. Λαζαρίδης» το οποίο ίδρυσε η Ριζάρειος Σχολή στο χωριό Κοινοτικό του Ζαγορίου και στο οποίο εκτίθενται οι ιστορικές, λαογραφικές και βοτανολογικές συλλογές του Κώστα Λαζαρίδη, λειτουργεί κάθε μέρα εκτός Δευτέρας και Τρίτης από τις 10 το πρωί μέχρι τις 5 το απόγευμα. Η είσοδος για το κοινό είναι ελεύθερη.

δικό μας χωριό, τον πλεούριζε η μαρίδα της ανέχειας και κάθε Σάββατο κυριάρχησε τον τάραζε τα θράδια στα τοίχια και στους μεζέδες στο μπακαλιό του Μπάριμα Σάββα. Ήταν παραμονές του πανηγυριού μας, τον θυμάμαι τον Μπακόλα σαν να τον έχω τώρα που τα γράφω μπροστά μου. Περιστεοκίζομενος από καμιά δεκαριά άτομα «Σιουρφιλέδες», όπως τους ονόμαζε χαρακτηριστικά, είχαν γίνει η νυχτερινή πελατεία του Μπάριμα Σάββα. Ο Βακόλας ξεχώριζε στην εμφάνισή από τους ντόπιους. Άψογα ντυμένος ο Πάργος, σε στυλ αμερικάνικο. Φορούσε ένα κοστούμι ανοιχτό γραμμωτό με πολύ απαλά βεραμάν καρό στο φόντο, κάτι παπούτσια σε σχέδιο Σικάγου μυτερά, πουκάμισο άσπρο νάιλον πολύ της μόδας τότε, που δεν ήθελε ποτέ σιδέρωμα. Τέτοια πουκάμισα είδα στην μεταπολίτευση που τα είχε στείλει στην Ελλάδα η Ούντρα και τα μοίραζαν σαν δώρα από τους «πονόψυχους» Αμερικανούς και κατά προτίμηση τάπαιρναν κυρίως οι ακρεφνείς εθνικόφρονες! Οι άλλοι χαρακτηρισμένοι μη εθνικόφρονες, δεν τολμούσαν να ...πατήσουν πόδι στην μοιρασιά γιατί κατά το κοινώς λεγόμενο στα χωριά μας, τους έτρωγε η... μαρμάρια!...

Ο Βακόλας φορούσε μια γραβάτα ολοπράσινη με άσπρο φόντο και πράσινους φοίνικες! Η γραβάτα κρατιώνταν στο λαιμό με μια χοντρή κίτρινη βιδωτή καρφίτσα περοσμένη στο γιακά του πουκάμισου πολύ της μόδας τότε και αυτή, όπως ήταν και τα καλοκαιρινά ψαθιά. Όταν ο Πάργος γεμάτος αρχοντιά άνοιγε κάπως το σακάκι του, ξεχώριζαν δυό θαυμάσιες λαοστικένιες τράντες πολύ φαρδιές. Στη μικρή τσέπη του σακακιού υπήρχε άσπρο μαντίλι σε τρία σχήματα που μοιάζαν σαν μικρές πυραμίδες. Εκεί ξεχώριζε κι ένας ολόχρυσος στυλός και από την άλλη τσέπη μια καδένα ρολογιού που ξεκινούσε από την κουμπότρυπα του πέτου. Μπροστά στην ασυνήθιστη αυτή αρχοντιά του Βακόλα, όλη η υπόλοιπη παρέα φαινόταν

σαν σκιάχτρα σαν εκείνα που βάζαμε στ' αμπέλια για τα ζλάπια και τα πουλιά. Άλλος φορούσε ακόμα το χειμωνιάτικο παλτό του, άλλος τσαρούχια, άλλος παπούτσια γαρνιρισμένα με ψίδια από τον μπαλωματή, άλλος πάλι κασκέτο με γέισο σπασμένο, ή ρεμπουήλικά με πέτο ολόασπρο και κίτρινωπή από τον ιδρώτα του καλοκαιριού, και στο βάθος του μαγαζιού, ο Λεγόμενος «Τσιροπούλιας» με ένα ψαθάκι περίεργο, ακουμπισμένο στα γόνατά του: Εκείνος όμως που σηπαράλιαζε το σκηνικό της όλης ευπρέπειας που ξεκινούσε από την Αμερική του Βακόλα, ήταν η εμφάνισή του αγροφυλάκα Κώστα Μπανιά. Μια φουστάνελα, λερή νυχθημερόν άβγαλτη από πάνω του, το αριστερό της μέρος χρυσίμειε μόνιμα από τον ίδιο για πετσέτα! Ο αλατζάς του Μπανιά στολισμένος με λογιές, λογιών προδούλους, σογιάδες και αλυσίδες. Από την ζέστα πάντοτε ξεκούμπωτος, έδειχνε στο βάθος του στήθους του Μπανιά, ένα στήθος με τεράστιες ολόμαυρες τρίκες, που έμοιαζαν σαν κλωνάρια αδιάβατου δάσους! Σαρδέλλα στο ράφι του μπακαλικού δεν είχε μείνει καμιά από τις παραγγελίες. Στο μακελειό αυτό της ρακοποιίας - φέρε και φέρε - λάβαινε μέρος κι ο ίδιος ο μπακαλίας ο μπαρμπα Σάββας με βοηθό στο σερβίρισμα - άλλο γαρύφαλλο αυτό - τον μακαρίτη Φάνη Στεριάδη. Τις παραγγελίες τότε έγγραφε και τότε ξεκινούσε ο μπαρμπα Σάββας. Όταν θυμόνταν τις σημειώσεις σε μια τάβλη είδος βιτρίνας με ζαχαρωτά, φορούσε ένα είδος γυαλιά, που ο σκελετός τους μόλις στηρίζονταν στην άκρη της μύτες του, και τα μάτια του από την ακατάπαστη χρήση του τσίπουρου, έμοιαζαν σαν να τα τσίπουν με μεγενθυτικό φακό!.. Η ώρα περνούσε και κόντευαν μεσάνυχτα. «Τον λογαριασμό» φώναζε κάποιος από την παρέα δειλά - δειλά. Ο Βακόλας εκείνη την στιγμή ήταν κάπως αφηρημένος και δεν άκουσε. Τότε ο αξεχαστος και γεμάτος καλοσύνη γραμματέας της κοινότητας Τάκης Χριστοδούλου ο επιλεγόμενος «Μπουργαζάς» γύ-

ρισε με τρόπο στους διπλανούς του και με σιγανή φωνή χωρίς να ακούγεται είπε: «Έχει γούστο να μας φορτώσει όλον αυτόν τον λογαριασμό ο Βακόλας και να νομίζει ότι τον φιλοξενούμε». «Τον λογαριασμό μπαρμπα Σάββα» ξαναείπε ένας άλλος από την παρέα. Όλοι έκαναν πως βάζουν το χέρι στην τσέπη, μάλιστα ένας ο πιο θαρραλέος φώναξε για ν' ακούσει ο Βακόλας «Τι σου κρωστάμε μπαρμπα Σάββα». Βγήκαν από μερικούς στην επιφάνεια και κάτι πενταροδέκαρες από τα παντελόνια, αλλά τότε ακούστηκε η φωνή του Βακόλα «Αδύνατον! με προσβάλλετε, όλα τα έξοδα είναι δικά μου». Εκεί σταμάτησαν τα καρδιοκτύπια ολονών! Ο Βακόλας έβγαλε επιδεκτικά ένα μάτσο χιλιάρικά ανακατεμένα με δολάρια και όπως τα κρατούσε στη χούφτα, άφησε ένα πεντακοσάριο πάνω στα σαριασμένα πιάτα και μπροστά στα έκπληκτα μάτια της παρακολουθήσης μαρίδας, ήταν έτοιμος να αφήσει ακόμα κάτι τι, αλλά επενέβηκε ο μπαρμπα Σάββας και είπε «φτάν - φτάν Γιανγκάκι μου, και σ' άλλα με γειά, να σε δεχόμαστε συχνά να σε και ρόμαστε κάθε Σαββατοκύριακο, και νάχουμε πάντα κάτι τέτοια, να ρθει και στο πανηγύρι να κοπιήσεις και στο σπίτι να φάμε καμιά αλευρόπια συνέχιζε ο Μπακάλης γιατί τον θάμπωνε το πεντακοσάριο που τότε κάλυπτε όχι μόνο τον λογαριασμό της βραδιάς, αλλά και πάρα πολλά χαμένα βερσεσέδια του ενός και του άλλου στο χωριό, που επί μήνες ήταν ανεξώφλητα.

Διαλύονταν η παρέα με ευχαριστίες και εγκαρδιότητες. Με τα σκοτάδια ο Μπάριμα Σάββας με την βοήθεια κλεφτοφάνταρου πάσχιζε να βρει την κλειδαρότρυπα. Να βάλει το κλειδί, να κλείσει το μαγαζί, και ύστερα τρικλίζοντας από το ρακί, έπαιρνε το δρόμο για το σπίτι του, ένας δρόμος που από την δεξιά μεριά τον λέγαμε καρκτηριστικά «στα σκούπρα» εκεί δηλαδή που πέταγαν τα σκουπίδια και εξακολουθούσαν να τα πετάν και τώρα!..

Οραίος κόσμος!

ΤΑ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ «ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΩΝ ΖΑΓΟΡΙΟΥ»

Στους Κήπους (Μπάγια) — έδρα του ΚΕΖ — σεμνά γιορτάστηκαν, σε συνεργασία με τον Πολιτιστικό Σύλλογο και την Κοινότητα, τα δέκα χρόνια ζωής και δράσης του ΚΕΖ με κύρια εκδήλωση μια πλούσια και καλαίσθητη Έκθεση των πεπραγμένων της 10ετίας.

Στη θαυμάσια και ευρύχωρη αίθουσα του Πνευματικού Κέντρου της Κοινότητας, στις 11 το πρωί του Σαββάτου 4 Αυγούστου, έγιναν τα εγκαίνια της Έκθεσης με ομιλία - απολογισμό του προέδρου του ΚΕΖ κ. Β. Τζιόβα και παρέμβαση του τέως Επισημονικού Διευθυντή κ. Μ. Αράπογλου, που αναφέρθηκε στο ιστορικό της ίδρυσης του ΚΕΖ. Ακολούθησε δεξίωση κι ένα μικρό Ζαγορίσιο γλέντι με τη δημοτική ορχήστρα του Λευτέρη Σιαρέα, που το ίδιο βράδυ θα άνοιγε το 3ήμερο πανηγύρι του χωριού. Η Έκθεση έμεινε ανοιχτή στο κοινό μέχρι το τέλος του πανηγυριού και πολλοί, Ζαγορίσιοι και μη, είχαν την ευκαιρία να δουν και να εκτιμήσουν την, πράγματι, πλούσια δραστηριότητα αυτού του Ζαγορίσιου φορέα, μέσα στο μικρό διάστημα των δέκα χρόνων.

Αυτό το θετικό έργο τεκμηριώνεται απόλυτα, τόσο μέσα από την Έκθεση και τον απολογισμό τον οποίον έκανε ο κ. Τζιόβας, όσο και από τα στοιχεία που αντλήσαμε από τα αρχεία του ΚΕΖ. Έτσι περιδιαβάζοντας τα διάφορα ταμπλό και πίνακες που κάλυπταν ολόκληρη την αίθουσα, σε μια καλαίσθητη διάταξη, είδαμε το ξεκίνημα του ΚΕΖ το 1980 με το «Συνέδριο Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής», που έγινε με τη συνεργασία του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας (ΤΕΕ) στο Τσεπέλοβο και Σκαμνέλι και στο οποίο πήραν μέρος επιστήμονες και ειδικοί από όλη την Ελλάδα. Στη συνέχεια βλέπουμε την «Οικολογική Συνάντηση» στο Γρεβενί με την ίδια ευρεία συμμετοχή, προβολή και απήχηση. Την ίδια χρονιά οργανώνεται το 1ο Ανοικτό Σχολείο στους Κήπους και στη συνέχεια και για κάθε χρόνο, το 2ο στο Καπέσοβο, το 3ο στο Δίλοφο, το 4ο στην Αρίστη, το 5ο στις Φραγάδες, το 6ο στο Γρεβενί, το 7ο στα Ανω - Κάτω Πεδινά και Ασπράγγελο, το 8ο στη Βίτσα και το 9ο και τελευταίο πέρσι το καλοκαίρι στο Δίλοφο. Το 10ο είχε προγραμματιστεί να γίνει

φέτος στη Μπάγια, γιορτάζοντας τα 10 χρόνια από την ίδρυσή του εκεί από όπου ξεκίνησε με πολλά οράματα και στόχους για την ανάπτυξη και προκοπή του Ζαγορίου. Δυστυχώς η μη χρηματοδότησή του, τα δυό τελευταία χρόνια, έκανε αδύνατη τη διοργάνωση.

Μέσα από αυτά τα «Ανοικτά Σχολεία», κάθε καλοκαίρι και για 10 χρόνια 15 με 30 νέοι από την Ελλάδα και την Ευρώπη, ήρθαν κι έζησαν για ένα 20ήμερο στο Ζαγόρι, γνωρίζοντας έτσι την παράδοση και την ιστορία του, τις ομορφιές του και τη Ζαγορίσια φιλοξενία, με αποτέλεσμα τα παιδιά αυτά να γίνουν το καθένα κι ένας πομπός προβολής και προπαγάνδας του Ζαγορίσιου χώρου και του ξεχωριστού πολιτισμού του.

Ξεφυλλίζοντας τα εκτιθέμενα 13 δμηνία τεύχη του «ΔΕΛΤΙΟΥ» του ΚΕΖ, καθώς και διάφορες άλλες εκδόσεις του και δημοσιεύσεις, σημειώσαμε πέρα από τις προαναφερόμενες και τις παρακάτω δραστηριότητες, που στοιχειοθετούν το σημαντικό έργο του φορέα:

— Σε συνεργασία με το Γαλλικό Μορφωτικό Κέντρο, οργανώνει σειρά 5 διαλέξεων - προβολών με θέμα: «Ανθρωπος - Χώρος - Περιβάλλον» και σε συνεργασία με το Δήμο Μήθυμνας με θέμα: «Παράδοση - Χώρος - Ζωή» με κύρια αναφορά στο Ζαγόρι!

Οργανώνει εκπαιδευτική εκδρομή το Μάη του 1983 στο Εθνικό Πάρκο του ABBRUZZO της Ιταλίας, μια περιοχή με πολλά κοινά χαρακτηριστικά στοιχεία με το Ζαγόρι και με μια ξεχωριστή αναπτυξιακή εμπειρία. Το ΚΕΖ εγκαινιάζει μια στενή επαφή και συνεργασία με τη Διοίκηση του Πάρκου, η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Συμμετέχει σε πολλά Ελληνικά και Διεθνή Συνέδρια με εισηγήσεις για το Ζαγόρι του Επισημονικού του Διευθυντή, όπως:

— Στο Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας στα Γιάννινα, το Σέριο 1985.

— Στο Διεθνές Σεμινάριο EOK στην Ιρλανδία, το Σέριο 1984.

— Στο Συνέδριο του Υφ. Νέας Γενιάς στην Αθήνα, τον Απρίλιο του 1984.

— Στο Διεθνές Συνέδριο του Υφ. Νέας Γενιάς στη Χαλκίδα,

Σέριο 1983. Κι ακόμα: Όλα αυτά τα χρόνια υποδέχτηκε, ξενάγησε και ενημέρωσε σε θέματα που αφορούσαν το Ζαγόρι, εκπαιδευτικές εκδρομές, επιστημονικές επιτροπές, ομάδες φοιτητών κ.λ.π., όπως:

— Εκπαιδευτική Εκδρομή Πανεπιστημίου Αθηνών, 50 ατόμων, 2 φορές.

— Εκπαιδευτική Εκδρομή ΚΕ.ΜΕ.ΔΙ. (Κέντρο Μεταφραστών Διερχομένων) 35-40 άτομα, 2 φορές.

— Διεπιστημονική Επιτροπή Υπ. Συντονισμού. Χαράδρα Αώου, 2 φορές.

— Εκπαιδευτική Εκδρομή Φοιτητικής Εστίας Θεσ/νίκης, 50 άτομα.

— Ομάδα Ευρωβουλευτών και Τοπικών Παραγόντων.

Υποδέχτηκε, ενημέρωσε και βοήθησε τεχνικά: ομάδες φοιτητών, όπως:

— Μετσόβειου Πολυτεχνείου 5 ομάδες.

— Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης 2 ομάδες

— Πανεπιστημίου Πατρών 1 ομάδα

— Πανεπιστημίου Αθηνών 2 ομάδες

— Ιταλικών Πανεπιστημίων 2 ομάδες

— Γαλλικών Πανεπιστημίων 3 ομάδες.

Συνεργάστηκε με το Υπουργείο Γεωργίας στο «Πρόγραμμα Πολυδραστηριοτήτων στο Ζαγόρι» και συνέβαλε στην τελική κατάρτισή του με τη συμμετοχή του Προέδρου του στη Ρώμη το 1984 (άλλο τώρα αν από δεν υλοποιήθηκε).

Συνεργάστηκε και συνέβαλε στην τηλεοπτική ταινία 5 επεισοδίων του Π. Αγγελόπουλου με θέμα το Ζαγόρι.

Συνεργάστηκε με την Εταιρεία «ΗΠΕΙΡΟΣ» για το τουριστικό Κέντρο στη Γκάμψα. Συνεργάστηκε και πρότεινε στον Ε.Ο.Τ. το 1984 το γύρισμα και προβολή ταινίας με θέμα την κατάβαση του Αώου με κανόε καγιού.

Μετά την εκδήλωση στους Κήπους για τα 10 χρόνια, επισκεφτήκαμε και τα Γραφεία του ΚΕΖ στα Γιάννινα, σ' ένα ημιόροφο στην οδό Σίνα 4. Κι' αυτή η επίσκεψη εδραίωσε περισσότερο ακόμα την άποψη ότι πρόκειται για έναν πολιτιστικό φορέα με αξιολογική δράση και σημαντικό έργο. Ανασκαλεύοντας τα αρχεία και τη βιβλιοθήκη του, διαπιστώσαμε ένα πλήθος δημοσιεύ-

σεων (ελληνικών και ξενόγλωσσων) σε περιοδικά και εφημερίδες καθώς κι' εκπομπών στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση για το Ζαγορίσιο χώρο. Επίσης μια αξιολογική υποδομή, όπως μικροφωνικές συσκευές, συσκευές λήψης και προβολής φωτογραφιών και διαφανειών, φωτοαντιγραφικά κλπ.

Κι' ακόμα μια πλούσια συγκεντρωση υλικού (κείμενα, στοιχεία, πίνακες, φωτογραφίες, πληροφορίες, αποτυπώσεις κτηρίων, χάρτες) για το Ζαγόρι, με προοπτική αξιοποίησής του.

Υστερα από όλα αυτά, εκτιμούμε εύλογο και δικαιολογημένο το παράπονο της διοίκησης του ΚΕΖ, γιατί δεν αγκαλιάστηκε όσο έπρεπε από τους Ζαγορίσιους κι' ούτε το έργο του εκτιμήθηκε. Και δικαιολογημένη η πίκρα του για τη μη συνέχιση της χρηματοδότησης από την πολιτεία, ώστε να μπορούσε να συνεχίσει το δημιουργικό του έργο. Και είναι αλήθεια πως λίγοι πολιτιστικοί φορείς και Σύλλογοι, όχι μόνο στο Ζαγόρι αλλά και σ' ολόκληρο τον Ελλαδικό χώρο —πιστεύουμε— έχουν να επιδείξουν ένα τόσο πολύπλευρο και πολυσημαντικό έργο μέσα σ' ένα τόσο χρονικό διάστημα. Κι είναι κρίμα, γιατί από έλλειψη συμπαράστασης και κατανόησης κινδυνεύει να σταματήσει τη δράση του.

Θα θέλαμε να τελειώσουμε αυτή την αναφορά μας στα δέκα χρόνια του ΚΕΖ με ένα παρήγορο σημάδι: Στην ίδια αίθουσα συστεγάζεται και συνεργάζεται απρόσκοπτα και δημιουργικά με έναν άλλο Ζαγορίσιο πολιτιστικό φορέα: την «Ιστορική - Λαογραφική Εταιρεία Ζαγορίσιου» (ΙΕΖ), η οποία εκδίδει και το αξιόλογο περιοδικό «ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ», και με στόχους παρεμφερείς με εκείνους του ΚΕΖ. Πολλά άτομα —και των Δ. Σελίων ακόμη— είναι ταυτόχρονα μέλη και των δύο πολιτιστικών φορέων. Κι αναρωτιόμαστε: Γιατί αυτός ο κατακερματισμός προσπαθειών με τις ίδιες επιδιώξεις; Ας αποτελέσει το ερώτημά μας αυτό, ένα ερέθισμα για κάποιους προβληματισμούς, που ίσως να οδηγήσουν σε κάποιες διεξόδους από τα αδιέξοδα και την κρίση που περνούν όλοι, σχεδόν οι πολιτιστικοί φορείς, σήμερα, ύστερα από μια περίοδο έκθεσης και ενδοσυρισμού.

X.T.

Πανηγύρια του Ζαγοριού

Δεν είναι η πρώτη φορά και πολύ φοβάμαι πως δε θα είναι η τελευταία που κάποιος ασχολείται με τα κακώς έχοντα των πανηγυριών του Ζαγοριού. Από τον Σεπτέμβρη και μετά, σαν τελειώσουν τα πανηγύρια, θα διαβάζουμε στο «Ζαγόρι μας» και άλλου: «Φέτος, καλύτερα από κάθε άλλη χρονιά, πραγματοποιήθηκε το πανηγύρι στην Κοινότητα...», στη γιορτή του Αγίου... το κέφι ήταν πολύ μεγάλο...», δεκάδες αυτοκίνητα κατέκλυσαν το χωριό μας, η εξυπηρέτηση από το κατάστημα του κυρίου... ήταν άψογη, η μπίρα παγωμένη και οι μεζέδες άφθονοι. Ευχόμαστε, του χρόνου να γίνει ακόμη καλύτερο το πανηγύρι μας, κλπ., κλπ.».

Σαν πού να πάμε δηλαδή; Πόσο «καλύτερο» μπορεί να γίνει; Και καλύτερο από τί; Για να μην πάμε πολύ μακριά, πόσο «καλύτερα» είναι τα πανηγύρια του τώρα από τα αντίστοιχα της δεκαετίας του 60; Ως εδώ όμως και μη παρέκει, που έλεγε και ο αείμνηστος Κίμων Κυριακίτης στην εφημερίδα μας το Σεπτέμβρη του 1988, αρ. φύλλου 126. Καιρός είναι να απομυθοποιήσουμε τα «παραδοσιακά» πανηγύρια μας.

Τα παλιότερα χρόνια, πριν η αστυφιλία μαραζώσει τα χωριά μας, ο κόσμος ξεκινούσε για να πάει 2 και 3 ώρες δρόμο στο παραδίπλα το χωριό ν' ακούσει στο μεσοχώρι, κάτω από τον πλάτανο, τον Αηγιόλαο στο κλαρίνο και τον Χ'στάκη στο βιολί. Κι αν δεν είχε κάποιο συγγενή του εκεί, έπαιρνε και το ψωμοτύρι του. Οι πιο μακρινοί έρχονταν με τα μουλάρια και τα άλογα. Κι αν τύχαινε να βρίσκονταν στο πανηγύρι ο Τοίνης με τον Κοτολιά, έ, τότε θα γεύονταν και λίγο με τον ξακουστό χαλβά τους. Όσο για πιστό; Τα αμπέλια του χωριού ήταν προσήλια και τα κακάβια με το κρασί θα διαδέχονταν το ένα το άλλο. Σαν τί έμεινε άραγε απ' αυτά τα παραδοσιακά πανηγύρια;

Θα πει κάποιος πως τα πα-

ντα εξελίχθηκαν και πως το άλμα που έγινε στο βιοτικό μας επίπεδο είναι τεράστιο, άρα ήταν αδύνατο να μην επηρεαστούν τα πανηγύρια. Ναι. Σωστά. Αλλά για ποιά παράδοση μιλάμε τότε; Πού σαν τελειώσει το πανηγύρι, την άλλη μέρα το μεσοχώρι μοιάζει με γήπεδο μετά από αγώνα ποδοσφαίρου; Πλαστικά πιάτα, πλαστικά ποτήρια, τενεκεδάκια από μπίρες, πλαστικά τραπεζομάνηλα κάτω από τα τραπέζια, πεταμένα στις γωνίες που όταν μαζευτούν θα τα πετάξουμε σε κάποιο λάκκο μέσα στο χωριό, για να παραμείνουν εκεί αιώνες, μαρτυρώντας στους απογόνους μας τη «μεγαλοσύνη» του πανηγυριού στο χωριό μας το 1990!!!

Ο κύριος Βουλδής από το Καπέσοβο, το 1984, έγραφε πως εμείς οι Ζαγορίσιοι πρέπει να επιστρέψουμε «στις ρίζες μας». Άλλοι έχουν πει πως, ή πρέπει να σώσουμε τα πανηγύρια μας, ή να τα σταματήσουμε. Άραγε μπορούμε σήμερα να κάνουμε πανηγύρια σαν και κείνα που σήμερα είναι ερημωμένα; Το σίγουρο όμως είναι ένα. Μπορούμε να αλλάξουμε πολλά, σταματώντας τον κατήφορο που έχουν περιπέσει τα κοινωνικά και πολιτιστικά μας βιώματα.

Τα παλιότερα χρόνια, μέρες πριν γίνει το πανηγύρι, σκουπίζονταν όλα τα καλντερίμια και τα σοκάκια του χωριού, μην έρθουν οι ξένοι και μας κακολογήσουν. Οι γυναίκες έβαφαν τα σίτια με ασβέστη, να καλοδεχθούν τους ξενιτεμένους και τους συγγενείς. Να μαγειρέψουν, να φτιάξουν πίτες, ν' ανοίξουν το βαρέλι με το καλό κρασί. Και σήμερα τί γίνεται που οι περισσότεροι από μας μένουν στην πόλη; Πηγαίνουμε στο χωριό μας το βράδυ του πανηγυριού, τρέχουμε να μπορούμε στην ουρά για ζεστά σου-

βλάκια, κρύα μπίρα και καθόμαστε στα τραπέζια γύρω από το «μεσοχώρι - πίστα». Χώρια που αν η επόμενη μέρα είναι εργάσιμη, ίσως να μην προλάβουμε να επισκεφθούμε και το πατρικό μας σπίτι.

Πότε ένα πανηγύρι είναι «επιτυχημένο» σύμφωνα με τα σημερινά κριτήρια; Όταν έχουν συσσωρευτεί πάρα πολλά αυτοκίνητα, όταν ο κόσμος δεν έχει που να καθήσει, αν η μπίρα είναι παγωμένη! Κι αν σε τελευταία περίπτωση για το χωριό μας, πραγματική αγάπη για το χώρο αυτό που λέγεται Ζαγόρι. Και δεν είναι ανάγκη να υπάρχουν τέτοιες μέρες σωροί από άμμο και τοιμένα σ' όλους τους δρόμους, ούτε οι λάκκοι να γεμίζουν κάθε χρόνο με πλαστικά κουτιά και τενεκεδάκια. Τα σκυλιά δε θα πάθουν τίποτα αν μείνουν 2 μέρες δεμένα και τα γιδοτρόβατα μπορούν να περάσουν κι από άλλο δρόμο εκτός από το μεσοχώρι. Οι Πολιτιστικοί Σύλλογοι των χωριών μας ας δώσουν μεγαλύτερη έμφαση στη διαδικασία του πανηγυριού, όλη αυτή η τελετουργία, έχει χαθεί. Τα πάντα έχουν χαθεί.

Αλλά μήπως κρατάμε την παράδοση στο χορό και το τραγούδι, παρότι τα τελευταία χρόνια έχουν δημιουργηθεί δεκάδες χορευτικά συγκροτήματα; Τί κι αν ακουστεί μια φορά η Μπουλονάσαινα, το Πάπιγκο κι η Φράσια; Τα τραγούδια στη μεγάλη πλειοψηφία τους είναι ξένα κι όχι μόνο. Τα τοιφετέλια και τα μελαχρινάκια παίρνουν και δίνουν

Με τιμή

Πολύβιος Καρράς

ΜΙΑ ΩΡΑΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΩΝ

Το Σάββατο 18 Αυγούστου στην κεντρική πλατεία του χωριού έγινε μια ωραία εκδήλωση του Πολιτιστικού Συλλόγου Ασπραγγέλων με θέμα: «Πνευματικές μορφές του χωριού μας».

— Στην πρώτη αυτή εκδήλωση με το παραπάνω θέμα, παρουσιάστηκε από το λογοτέχνη - κριτικό κ. Κώστα Νικολαΐδη το έργο του ποιητή και συγγραφέα ΦΡΙΞΟΥ ΤΖΙΟΒΑ, του Λαογράφου, ποιητή και ιστορικού ΣΩΤΗΡΗ ΖΟΥΜΠΟΥ και του ποιητή ΚΩΣΤΑ ΣΙΜΟΥ.

— Περισσότερα για την όμορφη αυτή εκδήλωση στο επόμενο φύλλο του Οκτωβρίου.

πάνω στην «πίστα». Κι όλα αυτά από τους νέους μας. Αυτούς οι οποίοι... θα σώσουν την παράδοση. Αλλά έχουν και οι ηλικιωμένοι το μερτικό της ευθύνης τους που δεν σηκώνονται καθόλου να χορεύσουν. Ο χορός λένε, είναι έκφραση. Κι αν κάποιος που «χορεύει» τοιφετέλι εκφράζεται, τότε εντάξει, κανένα πρόβλημα!!

Κι όμως, ο κατήφορος αυτός μπορεί να σταματήσει αν υπάρχει λίγη αγάπη, λίγη αγάπη για το χωριό μας, πραγματική αγάπη για το χώρο αυτό που λέγεται Ζαγόρι. Και δεν είναι ανάγκη να υπάρχουν τέτοιες μέρες σωροί από άμμο και τοιμένα σ' όλους τους δρόμους, ούτε οι λάκκοι να γεμίζουν κάθε χρόνο με πλαστικά κουτιά και τενεκεδάκια. Τα σκυλιά δε θα πάθουν τίποτα αν μείνουν 2 μέρες δεμένα και τα γιδοτρόβατα μπορούν να περάσουν κι από άλλο δρόμο εκτός από το μεσοχώρι. Οι Πολιτιστικοί Σύλλογοι των χωριών μας ας δώσουν μεγαλύτερη έμφαση στη διαδικασία του πανηγυριού, όλη αυτή η τελετουργία, έχει χαθεί. Τα πάντα έχουν χαθεί.

Ο ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ ΤΟΥ ΒΟΪΔΟΜΑΤΗ

Όπου τρεχούμενο νεράκι, εκεί η ιτιά και το πλατάνι. Υδρόφιλα, όπως είναι, τρέφονται και θεριεύουν ρουφώντας αχόρταγα το υγρό στοιχείο της Φύσης, το νερό.

Ο Βοϊδομάτης, το ποτάμι που ξεμπουκάρει από τα βράχια του Πατιγκινού (της Τύμφης) και τρέχει —ποιός ξέρει πόσες χιλιετηρίδες— ασαμάτητα να σμίξει με το ανοικτό πέλαγος της Αδριατικής, ήταν και είναι μια ιδανική περιοχή για θεριεμένα βαθύσκια πλατάνια.

Έτσι, ξεβόδεξα της κοίτης του, εκεί στη βάση της κοιλάδας του που τη χωρίζει στα δύο, σε γραφικά σαδαράκια, αναπτύχθηκε ο Πλατανιάς του· μεγαλόπρεπος, βαθύσκιος, μυστηριακός... Οι ποικιλόμορφοι κορμοί των δέντρων με τα πανύψηλα και διασκορπισμένα ολόγυρά τους κλώνια, που σμίγουν και πλέκονται αναμεταξύ τους, δημιουργούν ένα φανταστικό, μαγευτικό τοπίο. Το χειμώνα, που τα φυλλώματα νεκρώνουν και γίνονται μαλακός τάπητας στο χώρο τους, οι σκελετωμένοι κορμοί με τις διακλαδώσεις τους, γίνονται ένα σύμπλεγμα απίθανης εικόνας, μιας φυσικής ζωγραφιάς, που μένει εκστατικός να θωρείς και ν' απολαμβάνεις.

***

Ο Πλατανιάς του Βοϊδομάτη, που, κύρια, ξεκινάει από τη γέφυρά του ως το βράχο του Μοναστηριού και πιο κάτω, είναι ένα κομμάτι αναπόσπαστο από τη ζωή των ανθρώπων των γύρω χωριών της Αρίστης, του Αγ. Μηνά, του Βίκου, του Πάτιγκου, της Κλειδωνιάς και του Μεσοβουνιού, των χωριών δηλ. του Δυτικού Ζαγοριού, στην κοιλάδα του Β. Γενιές και γενιές συνέθεσαν μαζί τον αναμνήσεις, δημιουργήσαν βιώματα, συνδέθηκαν με το χώρο.

Θυμάμαι, η σχέση αυτή με το χώρο αυτό άρχιζε από τα παιδικά μας χρόνια. Μαθητές του Δημοτικού ακόμα, τους ζεστούς μήνες πριν από τη λήξη της σχολικής χρονιάς, κατηφορίζαμε τότε-τότε προς το «ποτάμι» - αυτή ήταν η ταυτότητα του χώρου. Περιπατούσαμε στα κακοτράχαλα μονοπάτια με σχολικά τραγούδια και παιδικές φωνές που ξάφνιαζαν πουλιά, σαύρες και ζουζούνια. Κι' εκεί, μέσα στον Πλατανιά ήταν, τότε - τότε, το ραββού των Δημοτικών Σχολειών των γύρω χωριών. Εκεί στον Πλατανιά γνωρίζαμε, αρχικά, έναν «πλατύτερο» κόσμο, αυτόν που υπήρχε πέρα και έξω από τον περίγυρο του δικού μας χωριού. Ο «κόσμος» τότε ήταν αφάνταστα μεγάλος, ενώ σήμερα με τα τεχνολογικά επιτεύγματα των ανθρώπων έγινε τόσο μικρός.

Όλη η μέρα, στο συναπάντημα αυτό, ήταν ένα ξεφάντωμα ένα μεθύσι. Όλος αυτός ο παιδόκοσμος, με τη φυσική του παρορμητικότητα και την έκδηλη κι αγνή ψυχολογία του, γινόταν «ένα». Γνωριμίες, παρέες, παιγνίδια, πετροβολισμοί στο ποτάμι, ξυλαράκια και πλατανόφυλλα που γινόταν πλεούμενα στο ρέμα του Β. φορτωμένα με φανταστικά παιδικά μηνύματα για το «μεγάλο» κόσμο, πέρα από τα πέλαγα και τους ακεανούς, πούβλεπαν στον Άτλαντα του Σχολείου τους.

Κι' όταν το πανηγύρι αυτό τέλειωνε, με το γέριμα του ήλιου, κάθε σχολείο ξανάπερνε το μονοπάτι του γυρισμού, ύστερα από αποχαιρετισμούς κι' όρκους φιλίας ανάμεσα στους μαθητές των σχολειών, που δεν υποπτεύονταν, τότε, την τοπικιστική αντίληψη και ψυχολογία που διαμόρφωναν οι μεγάλοι —οι πατεράδες τους— κι' έστηναν φράγματα στις σχέσεις και τη συνεργασία των όμορων αυτών χωριών. Ο Πλατανιάς αποχαιρέτουσε τα παιδιά με χαρά κι' ευγνωμοσύνη, γιατί μια ολόκληρη μέρα ξέχασε τη μονοτονία της σωτής και το εκνευριστικό εκείνο βουητό στο κύλισμα του Β.

Η μνήμη μου έκαμε τη δική της επιλογή. Διάλεξε, πρωταρχικά, τις πιο μακρινές, παιδικές μου αναμνήσεις, τις σχολικές.

Γιατί οι αναμνήσεις και τα βιώματα από το χώρο αυτό του Β., για όλους μας της περιοχής, είναι ατέλειωτες. Κυριαρχική παρουσία, στο χώρο των αναμνήσεων, έχει το πανηγύρι της Χρυσόσπηλιώτισσας που γίνεται την Παρασκευή της Διακαινησίμου, κάθε χρονιάς, στην εορτή της Ζωοδόχου Πηγής. Στο μικρό εκκλησάκι του Μοναστηριού, ακούγονταν πάλι ψαλμωδιές κι' ανάβονταν λαμπάδες συνοδευμένες με τάματα και παρακλήσεις και κρέμονταν «ζώστρες». Έντρομες οι νυχτερίδες, όπου τα κελιά και οι αποθήκες του Μοναστηριού είναι ο κυρίαρχος χώρος τους, τη μέρα αυτή, αποτραβιούνται παράμερα, με την απορία, σίγουρα, για το αλλόκοτο αυτό φέροισμο των ανθρώπων.

Το πανηγύρι της Ζωοδόχου Πηγής ήταν το γεγονός της χρονιάς για την περιοχή. Όλα τα χωριά έδιναν το παρόν —μιλάμε για τη 10ετία του '20—. Κόσμος πολλός, μελισσοδόϊ. Η Χρυσόσπηλιώτισσα είναι σεβαστή και τιμάται στην περιοχή. Ίσως, γιατί στους χρόνους της Τουρκοκρατίας, το μοναστήρι αυτό στάθηκε φάρος ζωής και καταφυγή στους κινδύνους.

Τί να πρωτοπεί κανείς για το πανηγύρι αυτό της εποχής εκείνης. Το κείμενο τούτο δεν τα χωράει. Θα χρειάζονταν όλο το «Ζαγόρι μας». Κι' αυτό δε γίνεται. Ωστόσο, πέρα απ' όσα παραστατικά μπορεί κανείς να καταγράψει, ήταν ένα πανηγύρι παραπλήσιο με όλα εκείνα του Ζαγοριού, σε κάθε χωριό του. Ποικιλία χρωμάτων από ένδυση και στρωσίδια, οχλοβοή από φωνές - γέλια, τραγούδια, κλαρίνα και βιολιά, κι' ακόμα από γκαρίσματα και χλιμιντρίσματα των μεταφορικών ζώων, που κι' αυτά στ' ανάμωφα τους αντάλλασαν με το δικό τους λεξιλόγιο, τη δική τους χαρά. Όλα αυτά συνέθεταν το σκηνικό. Όλη μέρα κρατούσε το πανηγύρι και ο χορός· ως κοντά το σούρουπο. Κάτι που σήμερα λείπει· ξέφτισε το πανηγύρι. Άλλαξε ο κόσμος· άλλαξαν οι συνθήκες του...

***

Σήμερα, στην εποχή της ρόδας, ο Β. αλώθηκε. Η κοιλάδα του Β. με τη χαράδρα του Βίκου, τις δρακόλιμες και τη μαγευτική της Φύση είναι γνωστή στο πανελλήνιο. Καραβάνια γιωταχίδων γίνονται συνεχόμενη αλυσίδα —τις μέρες αργιών— που ξεκινά από την Αρίστη και τελειώνει στο Πάτιγκο. Η ηρεμία του Πλατανιά χάθηκε με τα καραβάνια κατασκηνατών και το περιβάλλον του γνωρίζει τα αγαθά του... καταναλωτισμού μας. Ο Βοϊδομάτης εκπέμπει SOS. Ποιος δ' ανταποκριθεί σ' αυτό; Οι άνθρωποι που εξακολουθούν να ζουν στην περιοχή του —κι έχουν τον πρώτο λόγο— ή οι λεγόμενοι «αριόδοιοι»; Είναι μια απορία μας...

***

Κάθε φορά, εδώ στα «Ξένα», που αναζητώ ηρεμία ή την απαλλαγή από κάποιο βασανιστικό πρόβλημα, μεταφέρομαι, νοερά, στο Βοϊδομάτη και τον πλατανιά του. Εκεί, στην άκρη του, σ' απομεινάρια του παλιού γεφυριού, ξαπλώνω σ' άσπρα γναλμμένα ακόνια του και κοιτάζω ταφρυσμένο κύμα που σχηματίζεται σε μια μεγάλη κουκούλα και πιο πάνω σ' ένα κανάλι με ήρεμο νερό, που μέσα του καθρεφτίζονται κορμωσμένα, μέχρι κάτω, κλώνια από πλατάνια και ιτιές και παιγνιδίζουν πάνω του μικρές πολύχρωμες πεταλούδες. Είναι μια εικόνα που έχω αποτυπώσει ζωηρά μέσα μου, πριν πολλά - πολλά χρόνια.

Ο Βοϊδομάτης, αυτό το ξεχωριστό ποτάμι του τόπου μας —παρά τα προβλήματά του— μας δροσίζει και μας γαληνεύει, όσο μακριά κι' αν είμαστε. Και δεν ζητάει ανταμοιβή. Λίγη ανθρώπινη στοργή κι' αγάπη ζητάει για να μην χάσει την ομορφιά του. Θα του τη δώσουμε;

7/90

Σ.Σ.

Το Ζαγόρι και το μέλλον του

Γνώμες και Προοπτικές

Στο ξεχωριστό αυτό κομμάτι του Ελλαδικού χώρου, το Ζαγόρι, που απλόχερα ο δημιουργός χάρισε απaráμιλλες φυσικές ομορφίες, ο άνθρωπος με τη σειρά του, σκαρφαλώνοντας στις πλαγιές των βουνών και εξωραϊζοντας τη φύση, έστησε τους γραφικότερους ορεινούς οικισμούς, που ξεχωρίζουν για την λαϊκή αρχιτεκτονική τους, τη δομική τέχνη της εποχής τους και την πολιτιστική τους παράδοση.

Τα 44 Ζαγοροχώρια, σαν οργανωμένες κοινωνίες απέπτυξαν στον περασμένο αιώνα και μέχρι τα μέσα του αιώνα μας, ένα απaráμιλλο πνευματικό και πολιτιστικό βίο με την υλική βοήθεια των Ζαγορισιανών της ξενιτειάς και την παράλληλη παιδεία που με ιδιαίτερη φροντίδα καλλιεργήθηκε σε γόνιμο έδαφος που διψούσε για μάθηση.

Έτσι με τον πλούτο των ξενιτεμένων, τα πολιτιστικά στοιχεία που μετέφεραν από την ξένη, την αγάπη τους για τον τόπο και την επίδραση των ανθρώπων των γραμμάτων, δημιουργήθηκε ένας πολιτισμένος τρόπος ζωής, πρωτόγνωρος και μοναδικός για τις Ελλαδικές συνθήκες της εποχής του και παράλληλα ένας ξεχωριστός τρόπος κοινωνικής ζωής με υποδειγματική αυτοδιοίκηση των χωριών. Με άλλα λόγια ένας Ζαγορισιακός πολιτισμός που ξεχώριζε με τα άνετα σπίτια των χωριών του, τις εκκλησίες, τα εξωκλήσια και τα καμπαναριά, τα διδακτήρια και τα κοινοτικά καταστήματα, τις βρύσες και τις γέφυρες, όλα αυτά χτισμένα από άριστους τεχνίτες, με λαϊκή αρχιτεκτονική και με περίσσιο μεράκι.

Αλλά, όπως είναι γνωστό, οι συνθήκες που δημιουργήθηκαν στον τόπο μας την τελευταία 50ετία και ιδίως ο πόλεμος, η κατοχή και ο εμφύλιος, που υπήρξε καταλυτικός για την ελληνική ορεινή ύπαιθρο, είχαν σαν αποτέλεσμα την διαρροή του πληθυσμού και την ερήμωση των ορεινών χωριών. Το Ζαγόρι που άνθεξε αγέρωχο στην Τουρκοκρατία με τα προνόμιά του, που στην ίδια περίοδο άνθεξε στις συστηματικές ληστείες των Τουρκαλβανών της Ερσέκας, υπέκυψε τελικά και αυτό, μετά τον τελευταίο πόλεμο, στην κοινή μοίρα των ορεινών της υπαίθρου.

Ένα μέρος της ευθύνης για την μεταπολεμική αυτή εξέλιξη βαρύνει και την Ελληνική Πολιτεία που μπορούσε και έπρεπε να κάνει όταν ήταν καιρός, μια πολιτική ανασχεύσεως της διαρροής με ειδικά προγράμματα και κίνητρα, όπως για παράδειγμα έκανε μετά τον πόλεμο η Ιταλία.

Όλα τα παραπάνω, που είναι κοινός τόπος, είναι γνωστά, γράφονται για να δώσουν την εξελικτική εικόνα των Ζαγοροχωριών μέχρι του σήμερα, που είναι η συνέχεια του χθες, για να πάρουμε θέση οι Ζαγοριανοί, να σταθούμε και να δώσουμε απάντηση στο αμείλικτο ερώτημα που θέτουν οι συνθήκες των καιρών μας: Και τώρα εδώ που φθάσαμε τί πρέπει και τί μπορεί να γίνει;

Η απάντηση πρέπει να δοθεί με πρακτική σκέψη και προοπτική, βασισμένη στα πραγματικά δεδομένα.

Νομίζω ότι όλοι συμφωνούμε ότι το βασικό πρόβλημα του Ζαγοριού σήμερα είναι ο ανθρώπινος παράγοντας που πρέπει να συγκρατηθεί από την διαρροή και να ενισχυθεί στο μέτρο του δυνατού. Και η ενίσχυση θα γίνει αν κρατηθούν νέοι άνθρωποι, που να μπορούν να ζήσουν στο χωριό, για να συγκρατηθεί ό,τι απέμεινε και να συνεχισθεί ο κοινωνικός

βίος και η πολιτιστική παράδοση του Ζαγοριού.

Κατά την άποψή μας για την επιδίωξη του στόχου αυτού, οι ορατοί τρόποι είναι δύο. Πρώτον: Η δημιουργία συνθηκών βιοπορισμού των νέων ανθρώπων με βάση τις ειδικές συνθήκες του κάθε χωριού, μέσω ειδικών προγραμμάτων αναπτύξεως. Χρειάζονται κίνητρα που όσο ισχυρότερα θα είναι τόσο θα αποβούν αποτελεσματικά.

Και δεύτερον: Ο Τουρισμός, ως πηγή βιοπορισμού για νέους ανθρώπους, που για να αναπτυχθεί χρειάζεται σωστό σχεδιασμό και κατάλληλη υποδομή. Το Ζαγόρι έχει προϋποθέσεις και για θερινό και για χειμερινό τουρισμό, που πρέπει παράλληλα να μελετηθούν και να τεθούν σε κίνηση οι σχετικές διαδικασίες. Τίποτα όμως δεν γίνεται από μόνο του. Αν γυρίσουμε το νου και τα μάτια προς τα μπρος (αφήνοντας το παρελθόν στην ιστορία) και δραστηριοποιηθούμε, θα βρεθούν λύσεις. Από τα πολλά αναπτυξιακά προγράμματα που ακούμε και που σίγουρα και άλλα θα έλθουν, αξίζει και το Ζαγόρι για κάποιο τέτοιο πρόγραμμα και σ' αυτό βοηθάει η ιστορία του, ο πολιτισμός του και η προσφορά του στον τόπο.

Διατυπώνονται από διάφορους κάποιες επιφυλάξεις, για τυχόν δυσμενείς επιπτώσεις που μπορεί να έχει η Τουριστική ανάπτυξη στην πολιτιστική παράδοση του Ζαγοριού που εκφράζεται με την πολιτιστική του κληρονομιά. Πιστεύω ότι καμιά τέτοια επιφύλαξη δεν δικαιολογείται, γιατί ο πολιτισμός του Ζαγοριού έχει τέτοια κοινωνική ανταπόκριση και απήχηση και τέτοια δυναμική που τον καθιστά ικανό να αφομοιώσει κάθε παράλληλη εκδήλωση. Η πνευματική και πολιτισμική γενικά παράδοση του Ζαγοριού, ο τρόπος οικογενειακής και κοινωνικής ζωής, οι ομαδικές κοινωνικές εκδηλώσεις, με τα πανηγύρια στο μεσοχώρι, τους χορούς και τα γλέντια, τις ομαδικές επισκέψεις στα σπίτια των εορταζόντων, τους παραδοσιακούς γάμους και γενικά όλες οι κοινωνικές εκδηλώσεις, αποτελούν πρότυπα κοινωνικού βίου, που όσοι ξένοι τα προσεγγίζουν τα εκτιμούν και τα μιμούνται. Και θα αναφερθώ προς ενίσχυση των παραπάνω σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, που έζησα ως Παπικιώτης όταν, ανταποκρινόμενος σε γραπτή πρόσκληση πήρα μέρος σε μια θρησκευτική και κοινωνική εκδήλωση που έκανε στο Πάπιγκο την 7η Ιουλίου ε.ά. ένα ζευγάρι Άγγλων που μοιράζεται την ετήσια διαμονή του στο Πάπιγκο και στην Αγγλία από έξη μήνες. Η τυπωμένη αυτή πρόσκληση που εστάλη σε όλους ανεξαρτήτως τους διαμένοντες στο Πάπιγκο Παπικιώτες και μη και σε όσους Παπικιώτες γνωστούς τους μένουν στα Γιάννενα, έγραφε: «Σας προσκαλούμε όπως με την παρουσία σας τιμήσετε και συμμετάσχετε στην παράκληση που θα κάνω με το Σάββατο 7 Ιουλίου 1990, ώρα 7 το βράδυ, στην Εκκλησία Αγίων Ταξιάρχων Μικρού Παπίγκου για τους γάμους των παιδιών μας Ντίνου και Σοφίας και στη συνέχεια να λάβετε μέρος στο γλέντι που θα επακολουθήσει. Οι γονείς Πέτρος - Σούζη».

Το εκλεκτό αυτό ζεύγος των Άγγλων (ο Πήτερ ασχολείται με τη ζωγραφική και η Σούζι συγγράφει) έχτισε πρόσφατα στο Πάπιγκο ένα ωραίο σπίτι, στο ρυθμό των παραδοσιακών με πέτρα, λειτουργικά άρτιο, με τζάκια, πλακό-

ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Καθηγήτρια στην έδρα της Νεώτερης Ιστορίας
στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, από τη Βίτσα

Βιβλία της:

- ★ Ο Δρ. Μάριος Μπότταρης (1814-1871) και η ανέπτυξη αλληλογραφία του με τον κυβερνήτη Καπιδιστρία, Ιωάννινα 1973.
- ★ Το Αρχείο Ιωάννου Λάππα και Αντωνίου Τζαβέλλα (1912-1913) και η απειλευθέρωση των Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1975.
- ★ Ο Ελληνικός Εθνικός Σύλλογος Κορυφασίου, Θεσσαλονίκη 1976.
- ★ Ξένες παραπάνωδες και εθνική Αδελφότητα κίνηση στις Μητροπόλ. επαρχίες Δυρραχίου και Βελιγράδιον κατά τα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ού αιώνα, Ιωάννινα 1978.
- ★ Οι κρητοκρασιανοί της Σπαθίας (αρχές 18ου αι. έως 1912), Ιωάννινα 1979.
- ★ Η στάση της Τουρκίας απέναντι στους Αλβανούς σε συνάρτηση με τη διάδοση της Μεγάλης Ίδεας στην Ήπειρο, Ιωάννινα 1980.
- ★ Συμβολή στην ιστορία τσετσένων Ελλήνων κοινοτήτων της Αυστραλίας (ZEMUN, NOVI SAD, ORSOVA, TEMESWAR), Ιωάννινα 1980.
- ★ Σχολεία και διδασκαλία της μητροπολιτικής επαρχίας Ιωαννίνων (στα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ού αι.), Ιωάννινα 1981.
- ★ Προτάσεις της επιτροπής του Β.λαϊκού Ιωαννίνων πάνω στο σχέδιο μεταρρυθμίσεων της Π.ύλης (1789-1880), Ιωάννινα 1981.
- ★ Ο Ήπειρος ως τόπος κατά την απολυθεωτική περίοδο, Ιωάννινα 1981.
- ★ Προσπάθειες για την ελληνοποίηση της τουρκικής αποικιοκρατικής Βουλγαρίας (1908-1911), Ιωάννινα 1983.
- ★ Η Αλβανική κίνηση στο Βελιγράδι Ιωαννίνων και η συμβολή των Λαζαρίων στην ανάπτυξή της (1908-1912), Ιωάννινα 1984.
- ★ Η χρήση της ελληνικής γλώσσας στη διακίνηση και τη διακίνηση του Β.λαϊκού Ιωαννίνων (1879-1912), Ιωάννινα 1985.
- ★ Η στάση της Ρουμανικής προσαρτήσεως στην προσαρτήση της Ήπειρου στην Ελλάδα (Μεταρρυθμίσεις και εκπαιδευτικές), Ιωάννινα 1984.
- ★ Ήπειρος απόδοξη στη Ρωσία τον 19ο αι. και η συμβολή τους στην ανάπτυξη της Ήπειρου, Ιωάννινα 1986.
- ★ Διαλυτήρια μνηστείας και διαζύγια στη μητροπολιτική επαρχία Ιωαννίνων - Βελιάς (1840-1886), Ιωάννινα 1988.
- ★ Η οργάνωση του κράτους στην απειλευθέρωμένη Ήπειρο (1913-1914), Ιωάννινα 1987.

ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ (1839 - 1891)

Ιατρός από τα Άνω Πεδινά (Πάνω Σουδενά)

Βιβλία του:

- ★ Εγκύκλιος περί γάμου παραμυθένων, Ιωάννινα 1871.
- ★ Αυστοβλάνος προαζιά εν τη του Μοναστηρίου της Βελιάς πανηγύρει εν φωνήεντι κ.λπ., Ιωάννινα 1871.
- ★ Αυστοβλάνος προαζιά, περί Σολδόρων, καθόλου κ.λπ., Ιωάννινα 1871.
- ★ Αυστοβλάνος προαζιά επί του τάφου του... Ιωάννου Βεγγέτου, 1871.
- ★ Λόγος εκφωνηθείς εν τη Μονή Ευαγγελιστρίας, 1872.
- ★ Λόγος εκφωνηθείς εις το επέτειον μνημόσυνον του αοιδίμου Γ. Τρεπετάνα, Αθήναι 1880.
- ★ Λόγος εις το επέτειον μνημόσυνον των αοιδίμων Ζωσιμάδων, Αθήναι 1880.
- ★ Περί των εν Ήπειρω Αγαθοεργημάτων (μέρος Α'), Αθήναι 1880.
- ★ Περί των εν Ήπειρω Αγαθοεργημάτων (μέρος Β'), Αθήναι 1880.
- ★ Ο Τεπελενλίζης Αλή Πασάς, Αθήναι 1887.
- ★ Περιγραφή της πόλεως των Ιωαννίνων, Αθήναι 1887.
- ★ Κυρηνεϊακά και Τσαρσοβισιακά, Αθήναι 1888.
- ★ Περιγραφή των Καταναχωρήσεων, Αθήναι 1888.
- ★ Μέτσον και Σέραιον, Αθήναι 1888.
- ★ Ιερά εν Ήπειρω σπηλιόματα κ.λπ., Αθήναι 1888.
- ★ Ιστορικά, Αθήναι 1889.
- ★ Ζαγοριανά (Α'), Αθήναι 1889.
- ★ Ζαγοριανά (Β'), Αθήναι 1889.
- ★ Τα Σουλτανικά, Αθήναι 1890.
- ★ Πολιτική εξέτασις και διατάξεις Μαδανασίου, Αθήναι 1887.
- ★ Περί Καραμουρατών και Καραμουρατών, Αθήναι 1888.

ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ (1891 - 1967)

Στρατιωτικός από τα Άνω Πεδινά (Πάνω Σουδενά)

Βιβλία - δ) ντής του περιόδου:

- ★ Αγών, Αθήναι 1920-1955 (3)

Από το παρελθόν της Δοβράς, Ιστορικά Θρύμματα συλλεγμένα από το Νοσταλγό

Συνέχεια από το προηγούμενο

ΣΤΕΜΜΑ ΚΑΙ ΣΤΕΜΜΑΤΑ

Στο 146 τ. του περιοδικού μας δημοσιεύονται σχολιασμένα τα αποτελέσματα των τελευταίων βουλευτικών εκλογών στην περιοχή μας. Διαπιστώνεται πως οι ψηφοφόροι του Ζαγοριού, για μια φορά ακόμα, στην πλειοψηφία τους είναι συντηρητικοί και μόνο δέκα χωριών με πρώτους —κατά τα στατικά δεδομένα του πίνακα— των Ασπραγγέλων (Δοβράς) που προτίμησαν και πάλι τον λεγόμενο προοδευτικό χώρο. Θα διαπιστωθεί και κάτι άλλο: σταθερότητα των χωριών στις αρχικές πολιτικές προτιμήσεις τους από το 1913 μέχρι σήμερα, δηλ. ή με το Βασιλιά, το Λαϊκό Κόμμα, τον Παπάγο, την ΕΡΕ κτλ. ή με τον Βενιζέλο, τον Πλαστήρα, την Ε.Κ. κτλ. Η Δοβρά είχε ταχθεί εξ αρχής με τους Βενιζελικούς. Δεν είμαι σε θέση να εξηγήσω τους παράγοντες που συντέλεσαν στην ιδεολογική τοποθέτηση των κατοίκων της. Υποπτεύομαι πως πρέπει να επηρέασαν κάπως και οι καταγόμενοι από τη Δοβρά πολίτευοι με το Βενιζέλο και κατά διαστήματα βουλευτές του Δημήτρη Μαλιόπουλος και Σταύρος Γερομήλας. Τα στοιχεία που κατέχω μιλούν για συντηρητική αριθμητική υπεροχή των Βενιζελοφρόνων. Την αριθμητική δύναμη των Βασιλοφρόνων του χωριού την δηλώνει το δεύτερο από τα Πρακτικά που ακολουθούν. Εξάγεται η ισχύς της παράταξης αν ανατρέξουμε στον κατάλογο ανδρών ψηφοφόρων της Δοβράς που συντάχθηκε το 1920 και ανεβάζει τον αριθμό σε 235. Από αυτούς οι 106 διέμεναν στη Δοβρά και στα Γιάννινα και ήταν ευχερές στην Ερατική Επιτροπή να τους συναντήσει. Βέβαια οι 100 άντρες ψηφοφόροι (αφαιρέθηκαν οι έξι που ανταποκρίθηκαν στον έρανο) δεν πρέπει όλοι τους να πιστωθούν στη μερίδα των Βενιζελικών, γιατί μερικοί δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα ν' ανταποκριθούν και μερικοί τη διάθεση να εισφέρουν). Πάντως η αριθμητική διαφορά φαίνεται σημαντική. Και από τους υπόλοιπους 129 κάποιον στο χρονικό διάστημα που μεσολάβη μεταξύ των δύο Πρακτικών θα επισκέφτηκαν το χωριό και ακόμα ήταν ευχερές στην επιτροπή ν' αλληλογραφήσει μαζί τους. Το ότι στον Πίνακα Εισφορών αναφέρονται τα ονόματα γυναικών, ενισχύει την άποψη, γιατί ο σύζυγός της Ι. Χ. Μπρακούμη αναφέρεται στον εκλογικό κατάλογο ως έμπορος Καβάλλας, της δε Χ. Κ. Μπήκα ως τραπεζίτης Θεσσαλονίκης. Φαίνεται πως στην περίπτωση αυτή η Επιτροπή ή αλληλογράφησε ή οι παραπάνω γυναίκες βρέθηκαν στο χωριό και γνωρίζοντας τις πολιτικές πεποιθήσεις των συζύγων τους συνετέλεσαν αυτόβουλα.

Ο λόγος στα δύο Πρακτικά:

α) Πρακτικών συστάσεως Υποεπιτροπής προς συλλογήν εράνων δια την ανέγερσιν ανδριάντος της Α.Μ. του Βασιλέως Κωνσταντίνου εν Ιωαννίνους. Σήμερον την 29 Αυγούστου ημέραν Κυριακήν και ώραν 10 π.μ. συνελθόντες οι υποφαινόμενοι Χαράλαμπος Σταμάτης, Βασίλειος Γ. Γκιζάς, Νικόλαος Α. Οικονόμου και Ιωάννης Α. Μπλάτσιος, κάτοικοι του χωριού Δοβράς εν τη αιδούση των Σχολών μας, ως λαβόντες υπ' όψιν την προς ένα έκαστον ημών σύστασιν του Σεβασιματώτου Μητροπολίτου Ιωαννίνων κ. Σπυριδανός δια γράμματος προς ημάς υπ' αριθ. πρωτ. 16 και χρονολογίαν 16 Ιουλίου 1921, προς σχηματισμόν ημών εις Υποεπιτροπήν εναντίον προς συλλογήν εράνων δια την ανέγερσιν προτομής του λαοφιλεστάτου ημών Βασιλέως Κωνσταντίνου, αυτοσηματιζόμεθα συμφώνως ὡς, ἤτοι ανακηρύττομεν Πρόεδρον τον κ. Χαράλαμπον Σταμάτην, Ταμίαν τον κ. Νικόλαον Αν. Οικονόμου και Γραμματέα τον κ. Ιωάννην Α. Μπλάτσιον και μέλος τον κ. Βασίλειον Γ. Γκιζάν και προς ἔνδειξιν εγγράφομεν την πράξιν ταύτην εις το Βιβλίον τούτου των Πρακτικών της Κοινότητος, εν τω οποίω και συνημμένως θέλομεν καταχωρεῖν ονομαστικῶς την προσφοράν ἐκάστου.

Δοβρά τη 29 Αυγούστου 1921».

β) «Πρακτικόν Υποεπιτροπής προς συλλογήν εράνων δια την ανέγερσιν ανδριάντος της Α.Μ. του Βασιλέως Κωνσταντίνου εν Ιωαννίνους. Σήμερον τη 28 Αυγούστου 1922 ημέραν Κυριακήν και ὡραν 11ην π.μ. εν Δοβρά οι υποφαινόμενοι Χαράλαμπος Σταμάτης, Βασίλειος Γ. Γκιζάς, Νικόλαος Α. Οικονόμου και Ιωάννης Α. Μπλάτσιος κάτοικοι και δημῶται της Κοινότητος Δοβράς συνελθόντες εις συνεδρίασιν εν τῷ Κοινωνικῷ Καταστήματι και ἔχοντες υπ' ὄψιν το Πρακτικόν αὐτῶν της 29ης Αυγούστου 1921 συζητήσαντες και συσχεφθέντες ἐπ' αὐτοῦ.

Αποφαίνονται

ὅτι, διδόντες το ανωφελές της προσπάθειας αὐτῶν προς συλλογήν περισσότερων προσφορῶν υπέρ του εν λόγω εράνου, δέον οὗτος να κλείσει και συμφωνῶς κλείσουσιν αὐτόν με τας ὡς εἰσπράξεις:

Ιωάννου Α. Μπλάτσιον δραχ. 10 και στέμματα 10.

Χαραλ. Μ. Σταμάτη δραχ. 12,5 και στέμματα 12,50.

Βασίλειον Γ. Γκιζά δραχ. 10.

Κωνσταντ. Α. Τσαπάρη δραχ. 50.

Γ. Κ. Παπαγεωργίου δραχ. 2,50 και στέμματα 2,50.

Ιγνέγινας Χ. Μπρακούμη δραχ. 12,50 και στέμματα 12,50

Χαρίκλειας Κ. Μπήκα δραχ. 12,50 και στέμματα 12,50

Κοινοτικῷ Συμβουλίου Δοβράς δραχ. 50 και στέμματα 50.

Νικολάου Α. Οικονόμου δραχ. 12,50 και στέμματα 12,50.

Σύνολο δραχ. 172,50

Σύνολο στέμματα 112,50

Ἦτοι δραχμαὶ μεν εκατὸν εβδομήκοντα δύο και 50/00 και στέμματα εκατὸν δώδεκα και 50/00. Το ποσὸν ολόκληρον των εν λόγω εἰσπράξεων αὐτοῖς παρα τῶν κ. Ταμίᾳ Νικολάω Α. Οικονόμου ανατίθεται δε εἰς τον Πρόεδρον κ. Χαρ. Μ. Σταμάτην η διεκπεραίωσις αὐτῶν ὅπου δεῖ» Ακολουθοῦν υπογραφές.

Παρατηροῦμε πως το πρώτο πρακτικὸν γράφτηκε ὅταν ο στρατός μας στη Μ. Ασία μετὰ τη μεγάλη ἐπίθεση τον Ιούλιο του 1921 προχωροῦσε νικηφόρα. Τον ἄλλο χρόνον στις 13 Αυγούστου ἐξαπέλυσε ο Κεμάλ ἀντεπίθεση με τα γνωστὰ αποτελέσματα. Το πανελλήνιον πληροφορήθηκε ταχύτητα την καταστροφή και οι ἀπαρτίζοντες την Επιτροπή «διδόντες το ανωφελές της προσπάθειας αὐτῶν προς συλλογήν περισσότερων προσφορῶν» κλείνουν τον ἔρανο.

Θα φανεί παράξενο αν πῶ πως και τα «στέμματα» ἦταν τότε δραχμές. Το 1922 το δημόσιο ταμειὸν εἶχε ἀνάγκη ἐνίσχυσης ἀπὸ 1.600 εκατομμύρια δραχμῆς (ὡπὼς καλὴ ὥρα σήμερα) και ο τότε Υπουργός των Οικονομικῶν Πρωτοπαπαδάκης, διχοτόμησε το χαρτονόμισμα. Το μισό, με την εικόνα του ἰδρυτοῦ της Εθνικῆς Τράπεζας Γεωργίου Σταύρου, ονομάστηκε ἀπὸ το λαὸ «Σταύρος» και εἶχε ἰσχύ χαρτονομίσματος με αξία ἴση προς το μισό της ἀρχικῆς του. Το ἄλλο μισό το βάπτισαν «στέμμα» και ἔγινε προσωρινὸς τίτλος δανείου προς το κράτος. Η αξία του ἦταν η μισή ἀπὸ αὐτὴ που ἔγραφε.

Ε' Σκανδαλοθηρικό

Το 1928 και 29 ο μετέπειτα Νομάρχης Καρδίστας και Δήμαρχος Γιαννίνων Γρηγόρης Σακκάς ἐξέδιδε στα Γιάννινα τετρασέλιδη σατιρική (πες σκανδαλοθηρική) εφημεριδοῦλα με διπλὸ τίτλο. Το πρώτο δισέλιδο ονομάζονταν «Δαίμων» και το δεύτερο «Σατανῆς Ιωαννίνων» Κακόγυνστη γραφή ἀπὸ την ἀρχὴ ὡς το τέλος του κάθε φύλλου, μ' ἐκεῖνα τ' ἀτέλειωτα «μπλα μπλα» και τις ἀσυναρτησιές που χαρακτηρίζαν τη δημοσιογραφικὴ γραφίδα του καλόκαρδου «Γόρη», του ματὲ της κολακίας. Και τί δεν ἔκανε τότε ο καϊμένος για να ἐξασφαλίσει τον ἐπιούσιον! Το μικτὸν του τυπογραφείου ὅπου ἀργότερα στοιχειοθετοῦσε και την εφημερίδα του «Κραυγὴ» τρυπωμένο σε μια παράγκα ἀνὴς —κοτῆσι πες— της οδοῦ Μητροπόλεως ἦταν μαζί και... μπουφές. Ἐταίρην ο Γόρης παραγγέλλει για καφέδες ἢ τσίπουρα ἀπὸ τα γύρα μαγαζιά, παρατοῦσε τη σελιδόποιήσιν ἢ ἔτρεχε με ἄσπρη ποδιά και δίσκο να σερβίρει. Σε μια τέτοια ὡραία στιγμὴ ἀναζήτησε τον διευθυντὴ της «Κραυγῆς» δημοσιογράφος των Αθηνῶν που ἔταίρην συνεντεύξεις ἀπὸ ἐκδότες ἐπαρχιακῶν εφημερίδων στο Γραφεῖο της. Βρέθηκε μπροστὰ σ' ἓνα εὐσωμο ἄντρα που κρατοῦσε καφέδες. Ζήτησε τον ἐκδότη και πήρε την ἀπάντησιν: «Ο κ. Σακκάς βρίσκεται ἐκτὸς πόλεως σε περιοδεία». Φαντάζεστε ποῖος ο εὐσωμος ἄντρας και περὶ το να τόνισω πόση ευθυμία σκόρπισε το περιστατικὸ στους δημοσιογραφικούς και φιλολογικούς κύκλους των Γιαννίνων. Λοιπὸν στο 67 φύλλο του «Δαίμονα» στα 1929 δημοσιεύτηκε το παρακάτω σκανδαλοθηρικὸ σι-χουήγραμμα με υπέρτιτλο: Ἀπὸ την Επαρχία. Ἀσώματος Δαίμονος - Σατανῆ, με τίτλο Δοβρά και υπογραφὴ «Εωσφόρος». Δεν ξέρω αν το ἐπεισόδιο που ἀναφέρεται ἔφτασε στην εφημερίδα σαν εἰδήσιν σε πεζὸ και τη σιχουήρησε ο Γόρης. Το μεταφέρω και ἰσως θυμηθοῦν κάποιον Δοβριαντὲς την ταρῆσιν μα και ἀγανάκτησιν που προκάλεσε τότε στο χωριὸ ἡ δημοσίευσή του:

«Κάποιος μαγκλάρας θέλησε τον ἔρωτα τις γλῦκες να δοκιμάσει και να στείλ' στο διάβολο τες πίκρες ἀφοῦ δεν μπόρεσε καμμιὰ στα δέχτρα του καλὴ τα μπλεξ' αὐτὸς μας τα ὕψησε μία μικρὴ πολὺ και μια ἡμέρα ξαφνικὰ εἰς το ταχυδρομείο το ραντεβού ἐδώσανε σ' ἓνα κρυφὸ σημεῖο. Μα η μαμά της ἔφτασε κι ἄρχισε τες βροσιές και τον σαχλὸ τον ἄναψε αὐτὴ με τες γροθιές. Ο Σατανῆς μια σύστασιν κα' νει στον νεαρόν ν' ἀφίσει κάθε ἔργον τουτέστι βδελυρόν γιατί θε να πληρώσ' αὐτὸ εὐθὺς με τα μυαλά του ὡς και με σκουπόξυλο θα σπᾶσουν τα πλευρά του.

Ὅμως ἔχει και συνέχεια. Στο ἐπόμενο φύλλο διαβάζουμε: «Επιστολογράφον Δοβρά. Περιεργον, πρώτη οὐδόλος ἐλήφθη [προφανῶς επιστολή], ἀποστείλατε ευχαρίστως». Και στο μεθεπόμενο «Επιστολογράφον Δοβρά: Μετὰ λύτης παρατηρούμεν νῆας. Διὰ τας 20 δραχμὰς τας ἐμβάσατε δι' ἀπλῆς επιστολῆς; Ἐνὸ εἰς την συστημένην μας ἐστείλατε την Σάτυραν. Πρῶτὴ δεν ἐλήφθη». Την εἶχε πάθει ο Γόρης που μεταπολεμικὰ καλλιῶνε τον Ψύλλο.

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓ. ΜΠΟΓΚΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΙΔΙΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

του ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

λαβούτου (το), η μετᾱλλινῆ οἰσούλα του παλιού μπακάλη.

λαβούτου (το), το λαοῦτο (μουσῶ).

λαβώνου, τραυματίζω, μπφ. τρελαίνομαι, παθαίνω ἀπὸ ἔρωτα (Ζαγ. Θ.Π.) Βυζ. λαβώνω, λάβωμα, λαβωματιά.

λαγαρίζου, καθαρίζω (λαγαρός = ο διανυτής).

λαγγιόλια (τα), οι πτυχώσεις του φορέματος (χλός), τα φύλλα της φουστανέλλας. Απ' ἐδὼ και η παρ. φρ. «τ' εἰπ' ἄν μᾶνα κι λαγγιόλ'» για κάποιον για τον οποίον θέλουν να πουν ὅτι δεν του λείπει λίγο, ἀλλὰ πολὺ μυαλό («μᾶνα» ἐδὼ εἶναι το κύριο κομμάτι του νφάσματος).

λάγιους (ο), το μελανοῦ χρώματος πρόβατο.

λαγκυρίζου, λαμτυρίζω.

λαγόμεννα (η), η αλογόμυγα (Αρίστη).

λαδ' κό (το), το λαδερό φαῖ.

λαδιρό (το), μικρὸ δοχεῖο ἀπὸ τεκενέ με μακρὸ και στενὸ στόμο (μυτιοντάρη), με το οποίο ῥχινουν λίγο - λίγο το λάδι στη σαλάτα, το αλλού ροῦ.

λαζαροῦδια (τα), τα παιδιὰ που ψάλλουν το Λάζαρο.

λαζή, επιρ. ἀθρόως «ἔπεσαν λαζή ἐπὶ οπαρῶν» (Ζαγ. Θ. Π.).

λάκατα (τα), τα ἐντόσθια, λιάκατα (ἴσως Ἀλβανικὸ).

λακινιά (η), «ἀγέλη ἱππῶν και ἡμιόνων». Ἐκ του λακέω, θορυβᾶ, ἐρμηνεύει ο Ἀραβ. ἀντιγράφοντας τον Κ. Βαρζάκων. «Ἐκ του λακεῖω, κροτᾶ, θορυβῶ, δια τον θόρυβον ὃν ποιεῖ διερχομένη» (!) Βυζ. λακινιά ἀπὸ το λατ. lacinia, μικρὴ ἀγέλη.

λάλα (η), η κάμπια (έντ.).

λαλαγγίτις ἡ αλαγγίτις, οι ηγαντίες, λάλαγγες.

κνῶδαλου (το), ἐστὶ ονομάτιζε τους μαθητὲς του ο Δ. Κ. Ἑλληνοδιδάσκαλος στη Ζωσιμαία (1906), ὅταν δεν του ἀπαντοῦσαν ἱκανοποιητικὰ, ταυτ. του κοῦτσουρου. Η λ. σπανίως ἀκουόταν στα Γιάννινα και μόνο ἀπὸ μορφωμένους. Ἀρχ. κνῶδαλον. (Σημ. γραφ.: Το Λεξικὸ Δημ. Κυριακοπούλου, ἐκδ. 1955 - σελ. 359, ἀναφέρει τα ἐξῆς για τη λέξη: κνῶδαλον = ἄγριον ζῶον, θήριον. Κάθαγμα, τυποτένιος ἄνθρωπος).

κουγιόνους (ο), ο ἀπρεπής, ο πονηρός.

λαλουφαρμένον (το), το φαγωμένο ἀπὸ κάμπιες δέντρο ἢ φυτὸ. Η λ. χρησιμοποιεῖται και ὡς κατάρρα, ἀπάνω σε θυμὸ, για τα οπωροφόρα δέντρα «τι τρώμ κι ἀπ' αὐτὰ τα λαλουφαρμένα» (Ζαγ.).

λαλάου, παρ. λάλαγα, αορ. λᾶλ' σα, κελᾶδῶ «λαλαῖ ου πέτους», «του καναρίν' μας λαλαῖ ὁμοურφα», παίζω μουσ. ὄργανο «ακούου λαλάν βιουλιά, τ' ακούς ἰσῶ».

λαλ' τάδης (οι), λαλιτάδες, οι οργανοπαίχτες.

λάμνουμα (το), το αὐλάκι με τη λάσπη ὅπως μένει μέσα ὕστερα ἀπὸ το πέρασμα του νεροῦ (Ζαγ.).

λαμπίκου, μπφ. και το ἐντελῶς ἄδείο και το ..καθαρό (ἀφοῦ το ἄδειασαν). «Οι κλέφτες τόκαναν του μαγαζι λαμπίκου, δεν ἄφ' καν τίπου-τις».

λαντζόνα (η), η βεργολιγερὴ γυναικα (λαντζόνι = ευθυτενές δενδρύλλιο).

λαντζουνιά (η), η ἀθμονιά, η αγωνία (Ζαγ. Θ.Π.).

λαντζοδέρνω, αγωνιά.

λάπα (η), η λιάπα, η πέσσα ἀπὸ το κρέας, ἰδίως ἀπὸ το μέρος της κοιλιάς.

λάπατα (τα), εἶδος ξυνολάχανα, που χρησιμοποιοῦνται για τη λαχανόπιττα. Λέγονταν και μπαλάσους, το αρχ. λάπαθον.

λαπούδια (τα), οι κάλτσες (Ζαγ.), βλαχ. lapuda..

λαπουδόσκ' να (τα), τα σκονιά, με τα οποία δένουν τα λαπούδια.

λαρώνου, ησυχάζω, μαλακώνω, ὑαρώνω.

λάσια (τα) μόνο στη φράση «λάσια στήθη», για μαλλιᾶρά στήθη (Γ. Βλαχλειδῆ Ηπ. Χρον. 1930 σ. 171). Πβ. Ομηρ. λάσιος «εν στήθεσι λασίονσι» (ἐτάλλε η καρδιά του Αχιλλέα).

λάσου (το) (λάσο) το εθνικὸ ἢ κοινοτικὸ κληροδότῆμα «του λάσου τουν Ζουσιμαδῶν χάθ' κι μι τουν πό-λημον». Ἐπειδὴ η διαχείριση των λά-σων στα Γιάννινα και ὑπῆρχαν πολλὰ ἐπὶ Τουρκοκρατίας, δεν ἦταν πάντοτε ἔργοι, ο λάος τη σάτυριζε ἔτσι: «Οι ἀρχόντ' τρων τα λάσα, κι' οι φτουχοῖ νουρές που πρᾶσα». Στο Ζαγόρι ἔλε-γαν ἄλλο: «Αὐτοὶ πόχ' γ τα λάσα τρών' κάθε μέρα καταμάδες» ἢ «μπή-καν μέσα οι ἀρχοντάδες με τασιὰ και με μπαλινάδες κι ἀφοῦ τόδεσαν την κάσσα ἔφαγαν ὅλα τα λάσα», ἀπὸ πα-λιότερη σάτιρα, ἀπὸ το ἱταλ. lascio (Σημ. γραφ.: σχετικὰ με τα λάσα γρά-φει και ο καταδικὸς μας σοφὸς και γλινκὸς ἄνθρωπος, ο ἀληθινὸς Σωτήρης Ζούμπρος στα «Ἀπαντᾶ» του ἔργου ζωῆς της στοργικῆς κόρης του και εὐγενικῆς μας φίλης Ἀγγελικῆς).

λασουθέτ'ς (ο), ο ἐλεοθέτης.

λάστρα (η), το τζάμι του παρα-θύρου κ.λ. «τα παιδιὰ παίζοντας τὰ ἔ-σαν μια λάστρα στου παραθύρ'». Η λ. μπήκε στην Ἑλαιο ἀπὸ τα Ἑλτάνησα ἱταλ. lastra..

λατανίζου, προσπαθᾶ να κά-νω ἓνα νεογέννητο ἀρνὶ ἢ κατσίκα να βυζᾶξει (προσθηλιάζω).

λατρίζομαι, κλαῖω πολὺ στη φρ. «λατρίστηκε κλαίγοντας» (= ἐκρίθη κλαίγοντας). (Ζαγ. Θ. Π.). «Κάτσι καλὰ θα σι κάνουν να λατρίστεις».

λατισιό = το φαῖ. ἱταλ. collazione.

λαχνίζου, παρ. λάχνιζα,

αορ. λάχνισα, ῥχίνω λαχνὸ «λαχνί-ζουν, ξελαχνίζουν, τ' ὁμορφο κορίτσι πέφτει του παλιόγερο» (Ζαγορ. πα-ραμῦθι).

λαχταράου και λαχταρί-ζου, παρ. λαχτάραρα, αορ. λα-χτάρ' σα, τρεμάζω, κάνω κάποιον να τρεμάξει.

λαψάνα (η), το εξωτερικὸ πρᾶ-σινο μεγάλο φύλλο του κρεμμυδιᾶ-νου, που αφήνουν στα μπουστάνια (λαχανόκρινους) για τα ζῶα. Μπφ. ση-μαίνει λοβιτούρα.

λιβάντα (η), το ἄρωμα «ου μπαρμπατῆρ'ς μὸβαλι λιβάντα στου κι-φᾶλ'».

λ' γεν' (το), το λεγέιν, η λεκάνη.

λέλε μ'! σχετ. επιφ. ἀλιμονὸ μου «λέλε μ' τ' ἔπαθα, δυστυχία μου! Χάλασάμ'!» (Ζαγ. Μετα. Γιαν.).

λέλε (ἄλε) (το), η συμφορά σε φρ. «να σ' φέρουν το λέλε ἀπ' τη βλα-χιά» ὅπου ἦταν ταξιδεμένος ο ἄντρας αὐτῆς για την οποία η κατάρρα (Ζαγ. Θ. Π.).

λέλες (ο), ο ἄγιος οἴκτου (Ζαγ. Θ. Π.).

λιγκέρα (η), μεγάλη πιατέλα συνηθῶς χάλκινη (Γιαν.), μέσα στην οποία ἀδειάζουν το φαγητό, το λιγκε-ρίζουν (Ζαγ.).

λειγγρί, 1) το λειρὶ του πετει-νοῦ, 2) φυτὸ ἀνθοφόρο, του οποίου το ἄνθος ομοιάζει με λειρὶ, ο κατηφές (Αθήνα), αρχ. λείριου = κρίνο.

λείπιτι (λείπεται), ἀντὶ λείπει «λείπιτι ἓνα κατσίκ'».

λειτουργιά (η), το πρόσφορο (Εκκλ.).

λείψανου (το), η σορὸς του νε-κροῦ. Την κηδεῖα στα Γιάννινα την ἔλεγαν σπῆνομα και το σῆκωμα (ἐγερ-ση) σπῆνομα.

λέτσα (η), το πολὺ γινωμένο οπωροκόκκο.

Λέτσικους (ο), ο Ἀλέκος (Γιαν.) (λέτσος ο γυνὸς στη Δοβρία).

λιφτιρόνι (η), ἐλευθερόνο-μα, για ἔγκια γυναῖκα. «Καλὴ λιφτι-ρόνι, ἡ ὥρα ἡ καλὴ».

λιφτοκαρου (το), το λεπτοκα-ρο, λιφτουκαρυά, η λεπτοκαρυά.

λεχομανάω, λαχανιάζω, ασθμαίνω (Π. Ἀραβ.) πβ. λεχομανάω = ἔχω πόνους τοκετοῦ (χιάρα).

λαχώνα (η), η λεχὴ.

λινχορνιάτ' και (τα), τα δόρα που πρόσφερον στη λεχὴνα.

λινρόνι (το), «το εὐρωστό παι-δί» (Ζαγ. Θ. Π.).

λεῖονι πατᾶδ' (το), το ἀνή-λικο παιδί (Σαρακατσ.).

λειανουπλούμιστο (το), «τοεμπλαχίτως πεποικιλμένο» (Αρα-βαντινός).

λειάνομα (λειάνωμα), το τρυφερό κατόπι ἢ ἀρνί.

λειανώματα (τα), τα φυλάνα-μῶματα, τα και λειανᾶ.

λιάζρους (ο), στατόχρους με στίγματα.

λιβανά, εἶδος πρώϊμων σῆκων,

λιβανὴ ἡ σικιά που κάνει τέτοια σῆκα. λιλ' (το), το λιλὶ το νόμισμα στη νηπ. γλώσσα. Φρ. «να λιλ', νόμ' μπό-μπου» σκαπτική φρ. για ὄσους δεν προσέχουν στο ψώνισμα.

λιμούρα (η), σπανιότερα λι-μουργιά (ρ. λιμουργιάζου) ἢ πλιάτσ' κου, η διαρπαγὴ τροφίμων ἰδίως ἀπὸ τους ἀρβανίτες, που στρατολογούμε-νοι κατέβαιναν στα Γιάννινα ρακέν-δυτοι και πειναλέοι. Οι λιμούρες γί-νονταν ἰδία στα πλούσια Ζαγο-ροχώρια, ὅπου λέγονται ἀλμούρες, με την ἀνοχὴ των τουρκ. ἀρχῶν γιατί ἦταν κι αὐτὴ ἓνα εἶδος ἀποθημώσεως για τους στρατευομένους. Πολλές τέ-τοιας λιμούρες ἀπὸ τα ἄτακτα στίφη της περιοχῆς της Αιολώνας και της Λιαπουργιάς ἔγιναν κατὰ τις επιστρα-τεῦσεις του 1897 και 1912.

λιμπα (η), το πορσελάνο πιά-το. Το χάλκινο λεγόταν σαγάν' (Γιαν.).

λιμπά (τα), τα ευαίσθητα μέρη του υπογαστρίου, τα και κοῦφια ἢ λα-γαρά.

Λιουτήρου (Ηλιοτήρω), αὐτὴ που την τηρεῖ, την παραμονεύει ο ἥλιος (για να την κλέψει), ἀπὸ ομό-νυμο ὡραῖο Ἡπειρ. Παραμῦθι (Β. Φα-νίτσιου «Τα Καλούδια μας» Αθήνα 1940).

λίππα (η), «το αλλαχού φλα-μούρι, η φιλόρα» (Αραβ.).

λο, το νερό στη νηπιακὴ γλώσσα «μᾶνα, λο» (Ζαγ. Θ.Π.), μπούτα, στα Γιάννινα.

λόγγους (ο), το πυκνὸ δάσος.

λουγιάστος ἡ λουῖαστός (ο), ο διάφορος, ο ποικιλόχ.

λουγιέτι (λαγιέτος), λέγεται, τα μετρημένα.

«Η ΚΑΛΟΥΤΑ ΜΑΣ»

Ένα καλαίσθητο περιοδικό

Μέσα στον Αύγουστο κυκλοφόρησε το 2ο τεύχος του τριμηνιαίου περιοδικού «Η ΚΑΛΟΥΤΑ ΜΑΣ», που ο εκδότης του, εκλεκτός φίλος και συνεργάτης στην Ι.Λ.Ε.Ζ. Θανάσης Σακελλαρίδης, είχε την καλωσύνη να μου στείλει.

Και είναι για μένα διπλή η χαρά και η συγκίνηση. Πρώτα γιατί ένα καινούργιο πνευματικό επίτευγμα παρουσιάζεται στο Ζαγορίσιο χώρο και δεύτερο, γιατί η Καλουτά το δροσλόησε αυτό χωριό με τις 4 θρύες και τα 3 γεφύρια ήταν οι πρώτοι σταθμοί και η αφετηρία απ' όπου ξεκίνησε τη διδασκαλική μου σταδιοδρομία σαν κοινοτικός δέκατος για ένα εξάμηνο. Και θυμάμαι έντονα την ώρα προσλάμψης του παλαιομάχου και εξαιρέτου παιδαγωγού Τάκη Σακελλαρίου στις πρώτες δημόσιες «εξετάσεις» εξέτασε, που κάναμε τότε στη λήξη του σχολικού έτους.

Είχαν όλοι οι κάτοικοι της Καλουτάς ευγενείς στόχους για το πολιτιστικό ανέβασμα του χωριού τους. Και απόδειξη η πρώτη έκδοση ενός φυλλαδίου με τίτλο «Το χωριό μας η Καλουτά» του αείμνηστου Τάκη Θεμελή το έτος 1953 που, δεν έκλεισε τον κύκλο του και σταμάτησε η έκδοσή του στο 3ο τεύχος άγνωστο για ποιούς λόγους.

Όμως ύστερα από 37 χρόνια ένα άλλο άξιο τέκνο της Καλουτάς αποφάσισε να αναζητήσει το σβυσμένο πνευματικό πυρσό, αναλαμβάνοντας την ευθύνη και το βάρος της έκδοσης του περιοδικού «Η ΚΑΛΟΥΤΑ ΜΑΣ», που αληθινά η εμφάνισή του έκανε άριστη εντύπωση. Πρόκειται για μια ωραία και επιμελημένη έκδοση σε σχήμα 16Χ24, εκδοσμένο, που το περιεχόμενό του σε συναρπάζει με ότι καλύτερο έχει να παρουσιάσει από τη μα-

κράων ιστορία του, τον πολιτισμό και τη γράμματα, τη Ζαγορίσια ευνοία και τις απαράμιλλες φυσικές καλλονές του χωριού η Καλουτά.

Ο εκδότης και η άξια Συντακτική Επιτροπή αποδύθηκαν πραγματικά σ' ένα επίπονο αλλά ωραίο αγώνα με υψηλούς στόχους για τη διατήρηση της ανεπανάληπτης Ζαγορίσιας πολιτιστικής παράδοσης. Τέτοιες εκδόσεις τιμούν τους Ζαγορίσιους και γι' αυτό αξίζει δημόσιος έπαινος στους εκλεκτούς συμπατριώτες από την Καλουτά. Μακάρι και άλλα χωριά του Ζαγορίου να ξεκινήσουν μια τέτοια προσπάθεια.

Φανταστείτε το πλούσιο φωτογραφικό υλικό του περιοδικού «Η ΚΑΛΟΥΤΑ ΜΑΣ» ύστερα από 50 ή 100 χρόνια, πόσο πολύτιμο θα είναι και πόσο χρήσιμο για τους μεταγενέστερους.

Ξεφυλλίζοντας το θα ξαναζωντανεύουν οι φιγούρες και θα κάνουν τους νεότερους να κύνουν πικρό δάκρυ αλλά και να νοιάθουν περήφανοι για τους προγόνους τους για τους εκλεκτούς, τους ωραίους ανθρώπους του Ζαγορίου. Όσο για τον αγαπητό Θανάση, δεν έχω να προσθέσω περισσότερα. Σαν Κοινοτικός Γραμματέας πρόσφερε ένα τεράστιο έργο προσπαθώντας να περισώσει ότι απομείνει από την ιστορία και την πολιτιστική παράδοση των χωριών μας.

Καρπός εξ άλλου αυτού του έργου του, ήταν και η έκδοση κατά το έτος 1988 του αξιολογώτατου βιβλίου του με τίτλο «ΟΙ ΦΡΑΓΓΑΔΕΣ».

Θερμά συγχρητρήρια και καλή προκοπή στο περιοδικό.

Σ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ:

— Ο χαριτωμένος γιος του Χάρη Μπονόβα και η κορούλα του Σωτήρη Ράφτη βαπτίστηκαν στην εκκλησία μας και το όνομά τους Δημήτριος και Στεφανία. Στα Γιάννινα βαπτίστηκε ο γιος του Γιώργου Γκίτσα και το όνομά του Θεόδωρος, καθώς και η κορούλα του Γιώργου και της Αγνής Τζιόβα που της χάρισαν το όνομα Τρις. Ευχόμαστε στα μωρά και στους γονείς τους κάθε ευτυχία.

ΓΑΜΟΙ:

— Η Αμαλία Ι. Παππά και ο Νίκος Καραγιάννης στεφανώθηκαν στα Γιάννινα με τις ευλογίες του Μητροπολίτη Ιωαννίνων.
— Στα Γιάννινα στεφανώθηκε και ο Τρύφων Κάτσενος την εκλεκτή της καρδιάς του Γιώτα Πλακούτση.
— Στην Ελεούσα Ιωαννίνων χόρεψαν τον χορό του Ησαΐα η Ευγενία Αλ. Λιαπογιάννη και ο Κώ-

στας Παπαδημητρίου.

— Ωσαύτως η Βάσω Ευθ. Ντάγκα με το Χρήστο Τζίμα στο Αυγό Ιωαννίνων.

Όλες οι νυφούλες μας ωραϊότατες, κλανόρια ανθισμένης αμυγδαλιάς. Ευχόμαστε στα ταιριασμένα ζευγάρια: ευτυχία, μακροζωία, ευγονία.

ΘΑΝΑΤΟΙ:

— Κηδεύτηκε στη Θεσσαλονίκη σε ηλικία 75 ετών η άριστη και γλυκύτατη χωριανή μας Φιλομήλα Τσελεκλή (το γένος Κ. Βασιλέλη). Τους συγγενείς της συλλυγούμεθα εγκάρδια.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

— Η Γαλάτεια Λούπα και η Ιωάννα Μπουκουβάλα, στη μνήμη του πατέρα τους Μιχαήλ Σιάκα καθώς και ο ανεψιός του Ντίνος Καραγιάννης πρόσφεραν στην εκκλησία Ασπραγγέλων συνολικά το ποσό των τριάντα χιλιάδων δραχμών. Η Εκκλησιαστική Επιτροπή Ασπραγγέλων εκφράζει και δημόσια θερμές ευχαριστίες.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΔΟΥΝΙΑ-ΒΑΚΟΛΑ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΓΡ. ΦΑΡΜΑΚΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το Δίλοφο είχε φέτος το θλιβερό προνόμιο να χάσει δύο εκλεκτούς χωριανούς απάνω στη δρόση τους. Την Κική Δούνια-Βακόλα, γιατρό μικροβιολόγο και το Βαγγέλη Φαρμάκη, συνταξιούχο γενικό επιθεωρητή Δημοτικής Εκπαίδευσης. Η θλίψη των χωριανών ήταν μεγάλη, που ματαίωσαν και το πανηγύρι. Οι κηδείες τους έγιναν στα Γιάννινα. Τις παρακολούθησε πλήθος ο κόσμος, εκφρονήθηκαν ειλικρινείς και κατατέθηκαν σωρό τα στεφάνια κι οι χρηματικές προσφορές. Ο Σύλλογος του χωριού τους αφιερώνει τις ακλόνητες αποχαιρετιστήριες προελπίδες.

Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι ο Βαγγέλης Φαρμάκης αντικαθίσταται εδώ μόνο σαν συγχωριανός, χωρίς ν' αναφέρεται η πλουσιωτάτη εκπαιδευτική, κοινωνική και πολιτιστική δράση του, παγκοσμίως στην ευρύτερη περιοχή των Γιαννίνων.

Στην Κική Δούνια-Βακόλα

Είδες το φως της ζωής στα χρόνια του Μεγάλου Πολέμου και της Κατοχής, τρίτο παιδί, τρίτο κορίτσι του Γιώργου και της Πότσης Δούνια. Μεγάλωσες με τις πατροπαράδοτες αρχές της ελληνικής οικογένειας. Πρόκοβες στο σχολείο κι ανέβαινες γοργά τις τάξεις του, όπου πέρασες την πύλη της Ιατρικής Σχολής Αθηνών. Η επίδοσή σου θαυμαστή. Γρήγορα τελειώσεις γιατρός μικροβιολόγος. Απείες τη γατριική στα Δοιανά, σαν αγροτική γιατρός. Ύστερα στα Γιάννινα στο Ι.Κ.Α. και μετά ελεύθερα. Πάντα με ενδιαφέρον για τον άρρωστο κι ευθύνη για το έργο σου. Αλυσήκο μυαλό δε σου αρκεί ο τίτλος του πτυχιού. Επιδίδεσαι στην έρευνα και γρήγορα καταπιάς το διδακτορικό στην αιματολογία. Η αγάπη σε δίνει με το ξανθό γειτονόπουλο με τη μεγάλη καρδιά, το Γιώργο Βακόλα, και δημιουργείτε ευτυχισμένη οικογένεια με τα δυο χαριτωμένα παιδιά σου. Η χαρά που γαμίζει το σπινικό σου ξεχνιέται κι ανακαλύπτει όλο το χωριό. Μπροστά στις γιορτές στα δεξίματα, στα πανηγύρια. Χώρια στο τραγούδι τα βράδια στο μεσοχώρι. Διο ήπε οι σκληρές ώρες της ζωής σου. Όταν μικρή ακόμα έχασες τον πατέρα σου και πριν λίγα χρόνια τη μητέρα σου, την αγρονιτική κυρία Πότση. Κι ενώ περνούσε ο καιρός και ξανάχαινε πάλι η χαρομένη ζωή, έβλεπες σε ζήλτη ο Χάρος και σε σάττει. Είναι βαθιά η σάτις, μα αντάρης παλληκαριού και παλεύεις πάντα από τρεις μήνες. Κι ενώ όλα δείχναν πως τελειωναν καλά, πως η ελπίδα της νίκης γινόταν βεβαιότητα κι έβγαίνες νικήτρια από τη μάχη, δέχεται τη θανατηφόρα σπάθι. Σαν κεραυνός φτάνει στο χωριό η είδηση.

— Η Κική μητέρα Ξαφνικά στο νοσοκομείο σ' απασία!

Και την άλλη μέρα κλείνεις για πάντα τα όμορφα μάτια σου. Σπαράζουν οι δικοί σου. Θρηνοί οι φίλοι, οι χωριανοί, οι γείτονες, οι γνωστοί, οι συνάδελφοι. Κι όλοι σε ξεπερνάμε στις 9 του Ιουλίου από την εκκλησία του Αρχιμηνιού. Ας είναι, Κική, ανάλαφρο το χόμα του Παννίνου που σε σκεπάζει. Και το ζαγορίσιο αεράκι, που κατεβαίνει από τις πλαγιές του Μισοκίου ας δροσίζει το καμμένο σου —τον καμμένο μας— που έληξε νέα.

Στο Βαγγέλη Φαρμάκη

Είναι άρατη η οδύνη μας, Βαγγέλη, τη σκληρή αυτή ώρα του αποχωρισμού. Και τη μεγάλωνι αφάνταστη ο ανεπάντεχος χαμός σου. Γιατί εκεί που περιμέναμε σίγουρα να γυρίσεις με αποκαταστημένη την υγεία σου, ξάστουμε σ' αστροπελεκί. Και τώρα σε ξεκινάμε για το μεγάλο ταξίδι με σπαρταμένη την καρδιά από τον πόνο. Τι να σου πρωτοθυμηθούμε και τί να σου πρωτοπώσουμε, Βαγγέλη. Μα μιλήσουμε για τη μεγάλη σου καρδιά, για την απέραντη καλωσύνη σου, για την καταδυστικότητα σου, τη σοφή συμβουλή σου, τη συμπαράστασή σου στον καθένα, την ενάρετη παρέρ, τη ζωντανιά σου και την απλοχεριά σου, το παντοτινό χαμόγελό σου. Ποιος σου ζήτησε βοήθεια και την αφήθηκες, ποιος έρεχε κοντά σου και δεν άνοιξες την σκαλιά σου; Και σε ποιών δεν έρεχες μόνος σου, σαν μάθαινες πως έχει ανάγκη; Το σπεί σου ολόνοιξο το σε φίλο, σε γνωστό, σε άγνωστο, σε περαστικό. Ποιος θα περνούσε έξω από την πόρτα σου και συ, η Φωφά και τα χρόνια σου δεν θα τον φωνάζατε για ένα καφέ, ένα γλυκό, ένα τσίπουρο; Πότε έλειψες από κάποιο ευχάριστο γεγονός στο χωριό και τότε δεν παρατήρησες κάποιον που υποφέρει; Μα και πέρα από τις άριστες προσωπικές σχέσεις με όλους, που καλλιεργήσες με αγνή αγάπη κι ανθρωπιά, ποιά κοινά ζητήματα, ποιά πρόβλημα του χωριού μας δε σε απασχολούσε και για ποιά δεν κόπισες; Για το νερό, για τους δρόμους, για τη συντήρηση του σχολείου και των γεφυρών δεν προσπάθησες και δεν πέτυχες πιστώσεις; Αλλά η μεγάλη σου προσφορά, που κανείς μας δεν πρόκειται να ξεχάσει, Βαγγέλη, ήταν η αναστήριξη της εκκλησίας μας. Αν δεν ήσουν εσύ τότε ολόκληρο χωριό ν' αποσιωπούσε κυριολεκτικά, όπως έκανες παλιότερα στο Μπάζι με το μνημείο, δε θα γινόταν τίποτα, όση κι αν ήταν όλων εμάς των άλλων η συνεισφορά. Εσύ ήσουν η ψυχή του έθνους, εσύ η ψυχή του χωριού. Γι' αυτό δέξου τούτα τα λόγια από τους χωριανούς σου, από το Σύλλογό μας, που ήσουν το εκλεκτότερο μέλος του, ο αετιότατος πρόεδρος του, σ' ελάχιστη ένδειξη αγάπης κι ευγνωμοσύνης. Ήσθινα ο πρώτος και θα μείνεις ο μοναδικός. Κι από το νου μας, από τη μνήμη μας δε θα σβήσει ποτέ η καλωσύνητική εικόνα σου, η γλυκιά μορφή σου, η μεγαλότητα της καρδιάς σου. Έργους και ημετέρας, Βαγγέλη!

Φωτιά πνευματικά άνθη στο θαλαρό κρησθόνη Ζαγορίσια

ΠΕΤΡΟ Ζ. ΒΟΥΡΗ που τεμάτισε τη βιοματική του πορεία

Η παλιά Ζαγορίσια φρουρά με το χαμό σου, Πέτρο αλησμόνητε, φτάνει και πάλι και η ιστορία του τόπου μας κλείνει ακόμα μια της λαμπρής σελίδα. Το 1901 ανέλθες μοναχικός σε τρεις αδερφάδες, γόνος τιμημένης Καλωπτατικής οικογένειας. Ανδρόδωρες με της ρωμιοσύνης της πίστης και του τόπου μας τις ζωογόνες καταβολές! Πήρες τον ξενιτεμό τη σπάτα και στην Αθήνα με αγώνες σκληρούς και προσπάθειες τιμημένες δημιουργήθηκες νοικοκύρης. Όταν τα καλοκαίρια ερχόσουν ταπεινός προσκυνητής στον χωριό μας τα πανηγύρια, ήσουν ο λαμπρός νύκας που ζωνάνευες τα ήθη και έθιμα του λαού μας με τη λεβέντικη παρουσία σου! Είχες την απηλία να χύσεις στη ζωή σου δυο καλοκαιριάδες Ζαγορίσιες συντροφισσες και να πιναράδες πολύ. Σου χάρισαν όμως τρεις λεβέντες γιουσις και τρεις χαριτωμένες θυγατέρες, που σε συντρέφειαν σ' όλους σου τους καημούς και τους πόνους. Είδες και τα έξη σου παιδιά άξιους και τιμημένους νοικοκυραίους και χάριτες μαζί τους εγγόνια αγαπημένα και λαχταριστά. Και η τρίτη συντροφισσά της ζωής σου που σου απάλλει τα γηρατειά και σου παρασπάθει με στοργή και ανταπόκριση ως το στεφάνι σου στην σκαλιά όλων των προσφίλων σου βλαστών, αφήνοντας την ευλογία και την ευχή σου για συνουσία σ' όλη τους τη ζωή. Δοξασμένοις ήσαν ο θάνατός σου και η αγαθή μνήμη που άφησες σ' όλους μας θάνατο άσβεστη και αιώνια. Αναπαυμένη η ψυχή σου ελαφρό το χόμα και μερμηρίζα λουλούδια στον τάφο σου.

Ιούλιος 1990

Τάκης Σακελλαρίου

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

α) Στο τεύχος του περιοδικού μας (αριθ. 147 και στη σελίδα 74) στη στήλη «Από τις δραστηριότητες των συλλόγων» και με τίτλο «τα του Κασάρου του Κασάρου» εκ απραδρομής γράφτηκε το όνομα του σχολιαστή Βασιλίας αντί του ορθού Βλάσης Οικονόμου δ/λως συνταξιούχος από τα Κάτω Συνεδία και τακτικός συνεργάτης του περιοδικού μας.

β) Στο προηγούμενο φύλλο σελίδα 94 και με τίτλο «Ευχαριστήριο από τη Λάϊστα», εκ παραδρομής δεν διευκρινίζεται ότι δωρητής των 150.000 δραχμ. είναι ο κ. Ιωάννης Βασιζόπουλος.

Ζητούμε συγνώμη.

Η Δ/ση του Περιοδικού

Το ΖΑΓΟΡΙ μας

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Αποστόλου Ι. Κων/νος
Βακάμης Πέτρος
Βαλαούρα Ελένη
Βαρζώκας Δημήτριος
Γκράτσιος Κ. Μενέλαος
Δαλαβούκη Γ. Πόπη
Δούμπτη-Σαρατανίδη Ευτυχία
Δούμπτης Ελευθέριος
Δούμπτης Ευθύμιος
Δρούγιας Αθ. Χρόνης
Δώδως Α. Γεώργιος
ΕΝΩΣΗ ΑΠΟΔΗΜΩΝ ΕΛΛΑΦΟ-ΤΟΠΟΥ
Ζαμπαλάς Κ. Σπυρίδων
Καρλής Παναγιώτης
Κογκούλης Ιωάννης
Κοινότητα Πλατάνια (Τσερίτσα-να)
Κοματσέλη - Γκράτσιου Λούλα
Κούρος Χάρις
Λάππα - Κολέτσιου Αλίκη
Λιάκος Δημήτριος
Λιάπου Γεωργ. Πελαγία
Λούπα - Σιάκα Γαλάτεια
Μανθόπουλος Χρ. Κων/νος
Μέρτζιου Α. Βασιλίκη
Μουδούπουλος Ερμής
Μπαζιάρα Μελομένη
Μτένου Νιόβη
Νάσιου Δημ. Αθηνά
Νόνας Σ. Κώστας
Νόνας Χαράλαμπος
Ξάνθου Αγλαΐα
Οικονόμου Ιωάννης
Πανταζής Νούλης
Παπαγεωργίου Ν. Λούλα
Πιστήρης Νικόλαος
Σαββόπουλος Ελπίδα
Σουσιόπουλος Αθανάσιος
Σουσιόπουλος Ν. Ιωάννης
Σουσιόπουλος Ιωαν. Νικόλαος
Σουσιόπουλος - Αδμήμη Έφη
Σπύρου Ιωάννης
Τζιάσος Τ. Χαράλαμπος
Τζόβα Αθηνούλα
Τζόκας Ιωάννης
Τολίδης Μ. Θάλεια
Τριανταφύλλης Γ. Κων/νος
Τσέστη Μαριάνθη
Τσιάντου Ν. Έλλη
Τσολάκας Ιωάννης
Τσομίδης Κ. Νικόλαος
Φώλας Γ. Δημήτριος
Φωτίου - Ζαχάρη Μαρία
Φωτίου Νικόλαος
Χατζηπούλλος Κ. Ιωάννης
Χατζής Δ. Βασίλειος

ΔΩΡΕΕΣ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

— Η κ. Πελένη Γ. Ελένη στη μνήμη του αγαπημένου και μοναχικού γιού της Σταύρου δρχ. 3.000
— Η κ. Σιαράβα Σπ. Ευαγγέλια από το Πάτιγκο, στη μνήμη του αγαπημένου της αδελφού Γρηγόρη Σκούρη δρχ. 2.000
— Ο κ. Αποστόλου Ι. Κώστας από το Πάτιγκο, στη μνήμη της σεβαστής του δασκάλας Θά-
λειας Στάρα-Ξενού δρχ. 2.000
ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ
Για την επισκεπή του παρεκκληρίου Αγίου Γεωργίου Βρυσοχωρίου, πρόσφεραν:
— Ο Πασχάλης Ιωαν. Βασίλειος στη μνήμη των γονέων του δρχ. 40.000
— Ο Γκράνης Ατ. Σταύρος, στη μνήμη της γιαγιάς του Χρύσας Μπαλάφα, δρχ. 10.000
— Η Κυράτση Ευαγ. Ευαγγέλια, στη μνήμη του Δημητρίου Κυράτση δρχ. 10.000
— Ο Δούκας Γεώργιος δρχ. 30.000
— Η Πασχάλη Χρ. Μαρία, στη μνήμη του συζύγου της δρχ. 5.000
— Ο Πασχάλης Μιχ. Νικόλαος δρχ. 2.000
— Η Γκράνη Γεωρ. Σταματία, στη μνήμη του συζύγου της δρχ. 60.000
— Η Γκράνη Αλ. Δέσποινα του Ζήση, στη μνήμη του συζύγου της δρχ. 20.000
— Η Τσιόμου Δημ. Κατίνα, στη μνήμη του συζύγου της δρχ. 15.000
— Ανώνυμη, στη μνήμη του συζύγου της και των γονέων της δρχ. 10.000
— Κουνάβου Αντ. Δημήτρη, στη μνήμη του συζύγου της δρχ. 10.000
— Η Σκαράνη Αλ. Δέσποινα του Στεργίου, στη μνήμη των γονέων της δρχ. 10.000

Η Επιτροπή Εράνου τους ευχαριστεί θερμά

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ

Για την επισκεπή της εκκλησίας της Παναγίας Λεπτοκαρυάς, η Γλυκερία Καζανή και οι αδελφοί Αλέκος Νόνος και Ιωάννης Μασούρας, πρόσφεραν η μεν πρώτη 10.000 δρχ., οι δε δεύτεροι από 5.000 δρχ. στη μνήμη της μητέρας τους και θείας τους Σοφίας Καζανή.

Η Εκκλ. Επιτροπή τους ευχαριστεί

ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ

Για την επισκεπή της στέγης του Ιερού Ναού «Άγιος Δημήτριος» Φραγκάδων μέχρι Αύγουστο 1990, πρόσφεραν:

Αλεξανδρής Κων/νος	δρχ. 5.000	Οικονομίδης Ιωάννης	δρχ. 10.000
Αποστόλης Κων/νος	» 5.000	Σακελλαρίδης Θανάσης	» 10.000
Βούρος Π. Ζήσης	» 5.000	Στάθη Ιω. Κλεώ	» 1.000
Καλογιάνης Ν. Βασιλεία	» 20.000	Στεργίου Αγ. Γεώργιος	» 10.000
Καλβίνας Ιωάννης	» 10.000	Στεργίου Μ. Θεόφιλος	» 5.000
Μαμαλοπούς Γεώργιος	» 5.000	Στεργίου Κ. Μιλτιάδης	» 5.000
Μάνθος Αλέκος	» 10.000	Σωτηροπούλου Αθηνά	» 5.000
Μάντζιος Θεόφιλος	» 5.000	Τσαφλίδης Γ. Στέφανος	» 20.000
Μοράβου Σ. Ελένη	» 30.000	Τζιρκας Δ. Αναστάσιος	» 5.000
Οικ. Κίμωνας Κυριακή	» 30.000	Τζιρκας Δ. Νικόλαος	» 5.000
Παταλνιέρη Αμαλία, Έλλη	» 30.000	Τούσης Ευάγγελος	» 5.000
Παρόπουλος Γεώργιος	» 15.000	Τσεκούρας Δ. Ιωάννης	» 10.000
Πετρίλη Π. Μαριώ	» 10.000		

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή εκφράζει στους παραπάνω δωρητές τις θερμές της ευχαριστίες.

ΚΟΥΚΟΥΛΑ

—Οι Σταύρος, Λουσία και Λουκρητία πρόσφεραν στον Ιερό Ναό Ζωοδόχου Πηγής το ποσό των 30.000 δραχμών στη μνήμη της μητέρας τους Ευανθίας Ζήγνου.

— Ο Επαμεινώνδας Γκαβέρας πρόσφερε στον Ιερό Ναό Κοίμησης Θεοτόκου το ποσό των 5.000 δραχμών στη μνήμη Λάμπρου Δ. Τάγκα.

— Η Ευαλαία Πετράκη πρόσφερε στον Ιερό Ναό Κοίμησης Θεοτόκου το ποσό των 3.000 δραχμών στη μνήμη Χαράλ. Πετράκη και Πελαγίας Δανόλα.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή ευχαριστεί.

ΔΩΡΕΑΙ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

— Δια την επισκεπήν του Ιερού Ναού Αγίου Χαράλαμπος Βρυσοχωρίου.
— Ο κ. Νικόλαος Γεωργ. Γκράνης επί τη συμπληρώσει διετίας από τον θάνατον του Δημ. Τσιόμου πρόσφερε δρχ. 5.000
— Η κα Σταματία Γεωργ. Γκράνη εις μνήμη της αδελφής της Σοφίας Κυρίστη πρόσφερε δρχ. 5.000.

Η Ερανική Επιτροπή τους ευχαριστεί.
— Ο κ. Γιάννης Καβάδας και η σύζυγός του Πόπη το γένος Καραγιαννίδη πρόσφεραν 50.000 δραχμ. για την ενίσχυση του Ταμείου της Αγίας Παρασκευής Μονοδενδρίου. Επίσης για τον ίδιο σκοπό πρόσφεραν και οι κ.κ.:

Ντέμας Γεώργιος	δρχ. 5.000	Κασόλας Νικόλαος	» 5.000
Τσάντη Αντιγόνη	» 5.000	Ζαφειρόπουλος Αλέξανδρος	» 5.000
Ζαρκάδας Βασίλειος	» 2.000	Χρυσαφάπουλος Παναγιώτης	» 5.000

Η Μοναστηριακή Επιτροπή ευχαριστεί όλους θερμά.

— Ο Ζήσης Βούρης δώρισε στην Εκκλησία Αγίου Δημητρίου Φραγκάδων ένα Ευαγγέλιο εις μνήμην του πατέρα του Πέτρου Ζ. Βούρη. Η Εκκλησιαστική Επιτροπή ευχαριστεί θερμά.

«ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Ιδρυτής: ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΙΑΖΗΣ

Ιδιοκτήτης - Εκδότης:

★

ΙΣΤΟΡΙΚΗ και
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ (ΙΛΕΖ)

Σίνα 4 454 45 ΙΩΑΝΝΙΝΑ
Τηλ. 33469 - 74.000

Υπεύθυνος για το Νόμο:
ΑΠΟΣΤ. Κ. ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ
Πρόεδρος Ι.Λ.Ε.Ζ.

Ν. Ζέρβα 2 - Ιωάννινα
Τηλ. 30170

★

Υπεύθυνος Ύλης:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΖΙΟΒΑΣ
Αργυρινών 16 - ΙΩΑΝΝΙΝΑ
Τηλ. 27.105

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

1. Βαρζώκας Βύρων
2. Βαρζώκας Κώστας
3. Γιαννακός Ευριπίδης
4. Θεοδώρου Σάββας
5. Κυριακή Κώλυ
6. Νικολαΐδης Γιάννης
7. Οικονόμου Κώστας
8. Τζιόβας Βασίλης
9. Τζιόβας Φρέξος
10. Τσαούσης Λεωνίδας

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ:

- α) Επιταγές - Εμβάσματα:
ΘΑΝΑΣΗ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗ
Σίνα 4 454 45 Ιωάννινα
- β) Η καταβολή συνδρομών - εισφορών:
ιδιοχειρως και στη διευθύνη:
Μυροπολείο Κ. ΚΥΡΙΑΖΗ
Λόρδου Βύρωνος 21
(κ. Τσιόλα Πούλα)
- γ) Κατώτερη επίσημη συνδρομή
δρχ. 1.500

Τιμητική στήλη συνδρομητών 5.000

Γαλερίδου Αλίκη
Καραμπάσας Αθ. Κων/νος
Λαζαρίδης Λαζ. Κων/νος
Μητσιδάης Κίμων
Περσιότης Παν. Φαίδων
Σακελλαρίου Ιουλίτσα
Σύλλογος Νέων Αγρίστης
Τενοπούλου Κ. Κατίνα
Φωτιάδης Ιωάννης

4.000

Γκρινάτσου Ελένη
Νανόγλου Ανδρέας
Σβώλος Σάββας
Τσιόμου Δημ. Αικατερίνη
Χριστοπούλου-Παγιώνη Κούλα

3.000

Αδελφότητα Τριστενού
Αολάνης Πάνος
Γενναδίου Μαυρολίδου Ελένη
Γεωργιάδης Γ. Πέτρος
Ζαρόπουλος Χρήστος
Κουνάβου Γαλήνη
Ξάνθος Αλέξιος
Παπαδημόνη Μαρίκα
Πασπαλιάρης Φάνης
Πετράκης Κ. Σπυρίδων
Σβώλου Θ. Ασπασία

2.500

Καρράς Αν. Γεώργιος
Σιαμπέκας Θωμάς

2.000

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΓΑΜΟΙ

— Στις 7 Ιουλίου τελέστηκαν στη Δράμα οι γάμοι της Αγγλαίας (Λίνας) Βάντζου, κόρης του εγκατεστημένου εκεί συμπατριώτη μας μεγαλοεπιχειρηματία Στέφανου Βάντζου, μετά του εξαίρετου νέου Γεωργίου Δουκίδη από την Ξυλαγανή Κομπονή, καθηγητού στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Μετά τη στέψη, τους προσκεκλημένους δεξιώθηκαν οι γονείς της Λίνας στο εξοχικό τους σπίτι στη μαγευτική θέση Στέππα Δράμας. Στο νέο ζευγάρι ευχόμαστε ζωή ευτυχισμένη και στους γονείς τους να τους χαίρονται.

«Τ.Ο.Ν.Μ.»

— Το βράδυ του Σαββάτου 30 Ιουνίου 1990 στην εκκλησία του Αη Γιώργη της πλατείας Πάρης στα Γιάννινα, παντρεύτηκαν ο Χρήστος Κ. Αναστασίου πολιτικός μηχανικός Ε.Μ.Π. και η χαριτωμένη Ζαγορίσιπούλα Φωτεινή Δημ. Τζούφη, φαρμακοποιός, κόρη του συμπατριώτη συνταξιούχου διευθυντή του Ταχυδρομείου Τάκη Χρ. Τζούφη. Τους χάριξαν και τους παραστάθηκαν πολλοί συμπατριώτες συγγενείς και παλιοί Γιαννιώτες. Επακολούθησε πλούσιο δείπνο και τρικούμπερτο γλέντι με ντόπια όργανα και χορούς του τόπου μας στο δροσερό κέντρο ΛΙΜΝΟΠΟΥΛΑ ως αργά το πρωί. Στο ταίριαστό ζευγάρι η Σύμβαση του περιοδικού μας, εύχεται κάθε ευτυχία και μόνο χαρές.

— Στον αγαπητό μας γιο Μιχάλη Καραλή οδοντίατρο από τον Ελαφότοπο που τέλεσε τους γάμους του στις 29-7-1990 στην εκκλησία της Μητρόπολης Θεσσαλονίκης με την εκλεκτή της καρδιάς του Φιλίτσα Φιλώνη Διοικητικό Υπάλληλο της Ιατρικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ευχόμαστε ολόψυχα να ζήσουν με αγάπη, ευτυχία, μακροβιότητα και προκοπή.

Οικογένεια Γεωργίου Καραλή

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

— Στον Ιερό Ναό Αγίων Αναργύρων Ιωαννίνων, έγινε η βάπτισή του χαριτωμένου αγοριού του δασκάλου Ανδρέα Λιόλιου και της γυναίκας δασκάλας Αγγελής Μητσιμάρη. Ο ανάδοχος έδωσε το όνομα Κων/νinos. Να τους ζήσει.

— Στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου Λεπτοκαρυάς, βαπτίστηκε το χαριτωμένο αγοράκι του Νικολάου Μπλανά και της γυναίκας του Δέσποινας. Ανάδοχος ο Βασ. Μητσιμάρης που του έδωσε το όνομα Κων/νος. Να τους ζήσει. Φ.Γ.

ΘΑΝΑΤΟΙ

ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ

— Πέθανε στο Νοσοκομείο Ιωαννίνων στις 2 Ιουλίου 1990 και κηδεύτηκε την επομένη στις Φραγκάδες ο Πέτρος Ζ. Βούρης, σε ηλικία 85 ετών. Στους οικίους του εκφράζουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια.

«Το ΖΑΓΟΡΙ μας»

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ

— Μέσα σε γενικό πένθος κηδεύτηκε στο Μονοδένδρι στις 6 Αυγούστου ο αείμνηστος Αθανάσιος Κίτσος, επίτιμος δικηγόρος, πατέρας του εκλεκτού συνεργάτη μας Άγγελου Κίτσου. Το νεκρό αποχαιρέτησαν από μέρους του Δικηγορικού Συλλόγου Ιωαννίνων ο δικηγόρος κ. Χαρ. Τσόγκας και από μέρους των χωριανών του ο Μονοδενδρίτης δάσκαλος κ. Γεώργιος Στύλος. Το περιοδικό μας απευθύνει στους οικείους του τα θερμά του συλλυπητήρια.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ

— Ανήμερα της Παναγίας, πέθανε ξαφνικά από οξύ έμφραγμα ο ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΜΑΤΣΟΥΛΗΣ, συνταξιούχος ΟΤΕ 64 χρόνων και βύθισε ολόκληρο το Τσερβάρι στο πένθος. Η κηδεία του έγινε τη μέρα του 15αυγούστου στο χωριό του με μεγάλη προσέλευση γνωστών και φίλων από τα γύρω χωριά και τα Γιάννινα και με την πάνδημη συμμετοχή των συγχωριανών του, γιατί ο Χρήστος ήταν σ' όλους αγαπητός. Το περιοδικό μας εκφράζει τα πιο θερμά συλλυπητήρια στην οικογένειά του.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

— Πέρασε ένας χρόνος που έφυγε από κοντά μας η πολυαγαπημένη και αξέχαστη αδελφή μας ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΠΑΛΑΣΚΑ. Αντί μνημόσυνου καταθέσαμε στο Ασυλο Ανιάτων Ιωαννίνων είκοσι χιλιάδες δρχ. ΤΑ ΑΔΕΡΦΙΑ ΤΗΣ.

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΑΣ

Εγκαίνια Κοινοτικού Ξενώνα στο Σκαμνέλι

Παρουσία του Νομάρχη Ιωαννίνων, εκπροσώπου της ΥΠΗΣ Μεραρχίας, πολλών παραγόντων και πλήθος κόσμου απ' το Σκαμνέλι κι απ' τα γύρω χωριά, έγιναν τα εγκαίνια του Κοινοτικού Ξενώνα στις 23-6-1990.

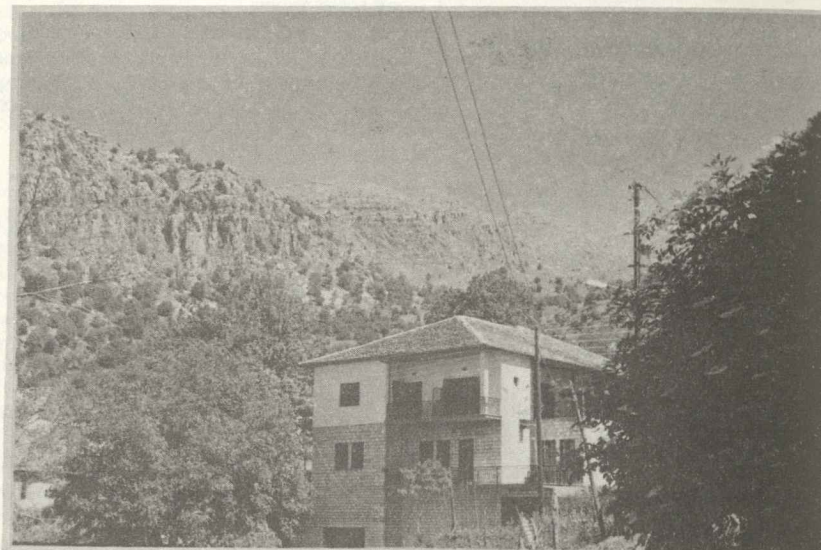
Τελείως ανακαινισμένος, αποτελεί στολίδι όχι μόνο του Σκαμνελιού, αλλά ολόκληρου του Ζαγοριού.

Μια τουριστική Μονάδα με πλήρη και σύγχρονο εξοπλισμό δίπλα στη σκιά του αιωνόβιου Πλάτανου του χωριού, καλύπτει πολλαπλές ανάγκες και μπορεί να αποτελέσει σημαντικό κέντρο για την τουριστική αξιοποίηση του όμορφου χωριού μας, και γενικότερα του Ζαγοριού. Διαθέτει 39 κλίνες σε 14 δωμάτια με μοναδική θέα, εστιατόριο Μπαρ με πλήρη εξοπλισμό και άνετη εξυπηρέτηση με πρόθυμο προσωπικό. Αξίζουν κάθε έπαινο ο Πρόεδρος και τα μέλη του Κοινοτικού Συμβουλίου και όλοι όσοι μόχθησαν για την πλήρη ανακαίνιση και το καινούργιο ξεκίνημα του ωραίου μας Ξενώνα. Για να σταθεί όμως και να προκόψει, θα χρειαστεί την υποστήριξη και συμπαράσταση όλων όσων αγαπούν τον τόπο μας το Σκαμνέλι, το Ζαγόρι μας.

Το Σκαμνέλι με τον όμορφο Ξενώνα του κι ο κυρ - Γιάννης με τις «σπεσιαλιτέ» του σας περιμένουν.

Τηλέφωνο για κάθε πληροφορία 0653/ - 81.230.

ΚΩΣΤΑΣ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ

6ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ «ΤΖΑΜΠΟΡΕΤΟ» ΠΡΟΣΚΟΠΩΝ ΣΤΟ ΦΛΑΜΠΟΥΡΑΡΙ

Το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων γιόρτασε φέτος τα 80 χρόνια ζωής και δράσης του στην Πατρίδα με διάφορες εκδηλώσεις. Μια από αυτές ήταν και το 6ο Πανελλήνιο Τζαμπορέτο Ενωμοταρχών που έγινε από 2 μέχρι 7 Αυγούστου ε.ε. στο μόνιμο κατασκηνωτικό κέντρο στο πανέμορφο Φλαμπουράρι. Εκεί συγκεντρώθηκαν και έζησαν ευτυχισμένες στιγμές το πενήντημερο πάνω από 350 παιδιά σ' ένα τρελλό παιδικό πανηγύρι και μέσα σ' ένα ειδυλλιακό τοπίο. Το Ζαγόρι προσφέρεται για κάθε είδους εκδηλώσεις.

Σ.Θ.

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ Κ. ΣΙΜΟ

Η Ελληνική Κοινότητα Καΐρου ετίμησε τον παρελθόντα Ιούνιο στην Αίθουσα του Συλλόγου Ελλήνων Αποφοίτων Αμπετείου του Ασπραγγελιώτη ποιητή Κώστα Σίμο με την ευκαιρία συμπλήρωσης 50 χρόνων λογοτεχνικής δράσης του.

Στην εκδήλωση παρέστησαν πολλοί και κατά τα επιδόρπια emilhsan εγκωμιαστικά για τον ποιητή και το έργο του ο Πρόεδρος της Κοινότητας Καΐρου, ο Πρόεδρος του Συλλόγου Αποφοίτων Αμπετείου, ο εκεί Πρέσβης της Ελλάδας, ο Επίσκοπος Βαβυλώνας και πολλοί άλλοι.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Ο μοναδικός τρόπος φίλοι αναγνώστες για την απρόσκοπτη έκδοση του περιοδικού μας είναι η συνδρομή σας.

Γι' αυτό μην ξεχνάτε να την στέλνετε εγκαίρως.

Από τη Δ/ση
του Περιοδικού

Όσοι από τους αναγνώστες των Αθηνών εξυπηρετούνται, μπορεί να πληρώσουν την εισφορά τους στο Ριζάριο Ίδρυμα, οδός Βασιλ. Σοφίας 24, θα πουν τον καφέ τους και θα γλυτώσουν τα ταχυδρομικά έξοδα.

Προσφορές για το Ηρώο της Ζαγορίστιας γυναίκας

- Ο κ. Βαταβάλης Φίλιππος, στη μνήμη του συνταξιούχου Λυκειάρχη Λάμπρου Γεωργιάδη δρχ. 5.000
- Η κ. Βαλαούρα Ν. Όλγα δρχ. 5.000
- Οι κ.κ. Γαλερίδου Αλίκη και Γιώργος στη μνήμη της θείας τους Θάλειας Ξυνού δρχ. 5.000
- Ο κ. Τζιάσος Τηλ. Αριστοφάνης δρχ. 5.000
- Ο κ. Χατζηπούλιας Κ. Ιωάννης δρχ. 5.000
- Οι κ.κ. Χρόνης και Μαρίκα Δρούγια δρχ. 5.000